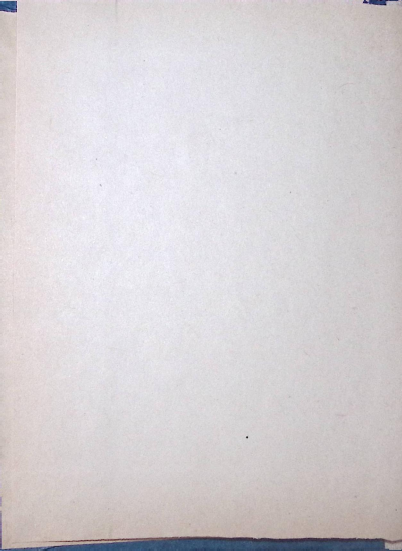

Чквтру
Микаэль

Чквтыу Микаэль

АБЫГЬЬКВА
РАПАЛХІВАЧВГІАРА

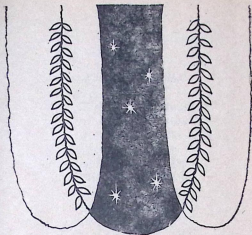
(1972—1975 асквшквв)

Ставрополь
гІвырагІацІштырта
Къарча-Черкес
хъвшара
Черкесск
1986

С (абаз) 2.
Ч 60.

© Ставрополь гъвырагъаццтырта,
Къарча-Черкес хъвшара, 1986.

АХЪВЫЦРА
ШКІВОКІВАКВА

АМАРА АНУРҚВА

Щымтадза сГІашІыхатІ.
Амара гьГІамисызтІ.
Алашарагы
АжвГІванд ачва аман:
ЧІыхваквыршвдза йаъан аун.
ЧІыхваквыршвдза йаъан
АцІлаква,
АхІвраква,
Атыдзка.
Ипшдзан —
Ауаса йгьпшдзадзамызтІ ужвыгы,
Икьахвын —
Ауаса йгькьахвдзамызтІ ужвыгы,
Псайырын —
Ауаса йгьсайырдамызтІ ужвыгы...
Амара гІайтІ!
Амара анурква гІакІкІатІ!
ЗымГІва пшдзахатІ,
ЗымГІва кьахвхатІ,
ЗымГІва сайырхатІ зынла —
Ари адакыкьа йшпшдзамыз,
Ари адакыкьа йшкьахвмыз,

Ари адакынкъа йшсайырмаз
ЙишдзахатІ,
ЙкьахъхатІ,
ЙсайырхатІ!..
Амара ануаркьа!
ЗымгІва псы гІархъарцІатІ
Ауат.
Амара ануаркьа!
Тенгызта
Ащымтахъа йгІакъыжжтІ
Ауат.
Амара ануаркьа!
Абзазара йгІалажжтІ
Ауат.
ЙгъагІваз зымгІвагы
ТдырчгІатІ,
Йбжаз зымгІвагы
НадырхъатІ.
Йлащцараз зымгІвагы
ДыркІкІатІ.

Амара ануаркьа!
Йнашхыйаз дыркъахътІ
Ауат,
Йкьахъыз дырхъыччатІ
Ауат,
Йхъыччуз дыргъыргъьатІ
Ауат,
Йгъыргъьуз дыркъагІатІ

Ауат!..
ШвазхъвыцтІ
Игіанымшас
Ари асайыр:
Амара анурква!..
Амара анурква!
УыгівнапІыкі адкІылта,
УнапІсыргвыцІаква рыгвагівата —
Ауат рызна
Гауахв ауитІ!
НапІыта адуней йыкву
Зымгіва рызна
Гауахв ауитІ!
Угвы азна
Гауахв ауитІ!
Гвыта адуней йыкву
Зымгіва рызна
Гауахв ауитІ!..

Амара анурква!
Адгыл йігІакІылеуа зымгіва, —
«Амара анурква!» — рхІвитІ.
ЩапІы зчауа зымгіва, —
«Амара анурква!» — рхІвитІ.
Бгыы зчауа зымгіва, —
«Амара анурква!» — рхІвитІ.
ПкьагІауа зымгіва, —
«Амара анурква!» — рхІвитІ.
Пбзазауа зымгіва, —

«Амара ануарква!» — рхівиті.
Адуней йыквіцхуа зымгівачь, —
«Амара ануарква!» —
Рхівуауамца йыквіцхиті.
Ахїахъа хъшвашва йцїугъи
Амара ануарква аңгїаквпхара —
Йгїахївапситі-йгїагъжважвитіта
Цїла чїыхвчкївынкї гїагвыдйгїиті...
Амара ануарква!
Хвы зму зымгїва,
Пшвдзу зымгїва,
Апхъала йымгївайсуа зымгїва —
Амара ануарква йыршїсырпшитіта
Йсхївиті:
Ажва пшдзаква —
Амара ануарква,

Амакъым сайырква —
Амара ануарква,
Амгїва шкївокїваква —
Амара ануарква,
Агївычїгївысква —
Амара ануарква...

Амара ануарква.
Агвыргъъара ануарква.
Агвыгъара ануарква.
Абзъара ануарква.

АЛАШАРА АХЬЫЛА

Ахьышв сыдгылан
Сыцтахь ахьышвла йнархата;
Амара

чвгьата йгIасшIакIкIуз
Сыла гIаныхуан,
агIвыра йснапIыцIакIыз
сгьзампхьузтI.

СгылтI саргын сзымчIвахуа.
Сгылан ауаса —
амара сызкв йгIакIыдпхалуа,
Анурква хьгIа-хьгIа
ЙгIакIыдбахалуа сызкв.
Сгылан.

Ауаса
рыцIа-рыцIа —
ПамагIнутын зымдыруата —
ПхIальабальыкьхауа
йадагатI сгвы.
АчIвийа ари йатахьу?!
Имзтынчым ачIвийа ари?!
Сапхьарагын нызжьын
Сызпхьузгын шснапIыцIаз

Псейсна тибжаңасырпаті.

Ужвгандзара

АпстхІва чванцкка

Чвададза йгІарылпиуаз

Амара

Щыбжъан йангІадза —

АпстхІваква хъатамата

йамцІнацан

Агвы акІазкІазра йгІакыгылті

йцауцауа,

йкІаукІауа,

йкІкІауа.

НапІы амазарквыыз, —

«АнапІква амста йтарпата», —

схІварын,

ЩапІы амазарквыыз, —

«АцапІква гъагъата йаргылын», —

схІварын —

Ауи апшта ауи

хъацІа-хъацІа йгІапиуанта!

«ХІы, — ахІватІ амара, —

АчІвыйа уыцтахъ эсыгІауырхауа?

АчІвыйа йуымгвапхаз

Сара схІаль апны,

Сара суысква рпны,

Сара сбазара апны? —

Араса йгІалаган —

сара кІара схІварныс

сахамдзауата—

ИгласыквнапсатІ

ануркѡа-ажѡакѡа. —

Щымтадза сгІагылытІта

хѡѡлапныдза —

АпстхІѡакѡа сырчѡгІалпшуа,

АпстхІѡакѡа амцІсцауа—

Шѡара шѡыхѡаз сгІакІкІнтІ,

Шѡара шѡыхѡаз сгІапхитІ,

Шѡара шѡыхѡаз уыс схитІ,

АугІакѡа!

Уара

араѡа угІагылын

Уыцтахъ сзыгІауырхитІ,

ГІѡычІѡгІѡыс!

Ауаса йгѡауашым зынгын!

Йуырдыр, гІѡычІѡгІѡыс;

Алашара уыцтахъ

азынархазтын —

Алащара йшазынарху

упахъ,

Угѡгын

йанакІѡызлакІгын

алащара йшылу,

Уылакѡагын

йанакІѡызлакІгын

алащарала йшпшуа,

Адуей зымгІѡагын

лащаразшѡа

уара йшубауа...

ТшгІацарпа, гІычІвгІыс!

Сара сахыла,

алашара ахыла,

тшгІацарпа!

ИанакІвызлакІгы

йлашаразтІ,

йпшдзатІ,

йкІарагІатІ

Уара угы,

Уара уакыль,

Уара ууыска,

Уара умурадка

цІхъа змам!»

Саргы

схыччауа,

скъахта

ТшапасырпадзатІ

амара ахыла!

ГІАПЫН СИМФОНІЯ

ПхІвыспа шкІвокІвакІ
СлайпхызтІ сара,
ШкІвокІвала дгІвычата
ПхІвыспа пшдзакІ.
Дшпшдзаз
Сылаква гьракІвым йгІасазхІвыз.
Сылаква ауи
Палыргата лшІахъа гьрымбатІ.
Сылаква ауи
Райша йгьылзымпштІ йпхащан.
Пхащара аъамзарканыз —
Адуней апны йгьаъамызларызтІ
ГІвычІвгІвысгы.
Ауи дызбаз, дыздырыз
Сгвы акІвпІ.

АйззаракІ апны хІчІвапІ.
УгІажвпІаракІ.
ПамагІынайззаругы гьбергьлым —
Ауатква
Апхыз йгьалнаргум,
Палнаргарнысгы гьаборчым.

Айззара апы —
Аджв-гивыджь раківмызтын —
Палачіву зымгіва хівсысапІ, —
АгІапын йгІанаршыхаз
АхІврапшдзаква рапш.
(Ауи айззара йчІваз
АпхІвысна шкІвокІва дыхъазғын —
Айззара апы —
Аджв-гивыджь раківмызтын —
ПалачІваз чкІвынчвазарын:
Апхыз апы
Апхыз збауа
Йшнтахъу йацапитІ апхыз!)

ХІчІвапІта хІпшнтІ
Апрезидиумла,
Ауыла йчІву зымгівагы
ДзыргІвнтІ,
ХІара хІыруысымкІва
Зджьарала йпшнтІ:
Заджв драчважвауазшва йаъапІта —
Ауи йрачважвауазшва йаъу
Йпныла.
ХІара арахъ йалачІву аугІажвпІара
Ауат рахыла хІпшнтІта
ХІквыцквыцнтІ,
Анылагы арылагы
УгІа сыдзхъачІвапІ,
Ауат зымгіва гьхІвсысахым ужвы,

Ужвы ауат зымгіва
Лыгажвхаті,
Тажвхаті,
Пхівысхаті —
Йалагівгівыз угіахаті.
Сызлачіву асатыр рпны,
Сармала,
Хгівума-пцгівума урыгівста
Дчівапі апхівыспа.
Апхівыспа шківоківа.
Шківоківала
Агвы йангіалуа, апсы йангіалуа
Пшдзата,
Ласыта
Пгівычу,
Аун сара
Схъа ацасмырпауата
Дызбиті...

Сагъьмала пхівыскі дчівапі ужвы,
Пхівыс гваківакі,
Дукіла дсахібамківа,
Дгвангіалта, длангіалта, дхъгілата,
Дшіахъагъажыта,
Дджымсаквайчівата,
Дчвацкъата,
Длаквайчівата,
Нашхыйара пшдзакігъи гіалныпцуа,
Гвылагъи-псылагъи

Сара йшстахъу даъата.
 Ауи апхIвыс йласхIвнтI:
 «Ани апрезидиум апиы
 Араса райша злакта наубауа
 (Апрезидиум рлактакIва
 ХIахыла йгыIархам:
 Рагъьма жвгIвахъакIва
 ХIара йхIзыгIархата
 Дэхъала йчIвата
 ХIара хIыруысымкIва
 Рапхъала йпшитI)
 ХIинститут
 Эстетикала хIазрыпхъуз
 ХIпрофессор Астахов йакIвызшва
 ДызбитI».
 ПсыдзхъачIву апхIвыс
 ЗакIгьи гыдхIвум,
 ЗакIгьи лымхIвауата дпшгIвацитI,
 Ауаса ауи ансхIвара —
 АпхIвысена шкIвокIва
 Сахыла тшгIацалырпитI,
 Ауи штшгIацалырпауагьи
 Слымшшуата дахъала йназбитI,
 Саргьи—рыцIа слашарахан
 Сымквыцквыцхуата йсхIвнтI:
 «ЦIабыргыпI, ауи
 Астахов йакIвпI —
 ХIинститут апиы
 Эстетикала хIазрыпхъуз апрофессор.

Ауи закыта дпрофессорбзийынта,
 Ауи закыта дэстетикбзийынта,
 ДгІвычІвгІвысбзийынта ауи
 Закыта!»
 Арат зымгІвагы
 СымцІуруа йсхІвнтІ:
 АугІа жвпІарапІ,
 УцІры йгъауашым.
 Ауаса ауат зымгІва —
 Лара райша йылзынархамкІва —
 ИзасхІвуаз апхІвысна шкІвокІва
 Ларгы дгытынчуам ужвы.
 ДашІамсуа дгІапшнтІ.
 ТшгІащтІылхнтІта тшыналыркъвхнтІ.
 ЙсхІвауа ажвакІгы гъагІвылщтуам,
 Сагъьмала йсыдэхъачІву апхІвыс —
 Ари йылхІвауа
 Щарда цІуата йылдыруазшва—
 ИалымрыхъдзакІва
 Псейспадза йлхІвнтІ:
 «Ауи — Астахов гъйакІвым,
 Сидельников йакІвпІ ауи».
 Саргы къахвракІ сгІащтІнахнтІ,
 Арасагы схІвнтІ:
 «Сидельников йакІвызтын —
 Виктор МихайловичпІ йыхъыз.
 Ауи дфольклористпІ.
 Араъа дызгІай ачІвийищтІ?
 ХІфольклор ййырдыруашзапІ.

Ауахъ институт санапхуэтын
 Игласайхлуан аун
 Араса:
 «Углай хлацапхьаралата хлгивиджыгын
 Патахлрык абза локква
 Урышала».
 Гныбзыгадзак! йаклан! аун,
 Аокторква дырдокторхл
 Сидельников...
 Ауаса — бара...
 Бара са бгысыдырами?
 Бара бзачлвыйа? Бабаглатыц!?»
 «Сара,—хлвнт! апхлвысты, —
 Уара бзи уызбнт.
 Шарда цлуата бзи уызбнт! са.
 Институтгын сумцын сара
 Суммбауата,
 Алекциякваты суыцнашылун сара
 Суммбауата,
 Суыцалхуун,
 Суыцгьыргъуун,
 Суыцлвыуан,
 Ауаса—сгыушымбазуэт! сара
 Зынгы:
 Уара сара гьсаклвмьэт! уыззхьыцуаз...»
 Сылынашхьлэт! апхлвыс.
 Схьа наркьыта псейена сьлчлрлат:
 «Ани апхлвыена шкловкьа
 Дзачлвыйа?» — схлван.

«Ауи — уара уыззхъвыцуа,
 Зыхъызла убзазауа
 Апхъвыспа лакъвпъ.
 Ауи — сара сапшта
 Дгъажвуашым зынгы:
 Ауи уара улызхъвыцитъ».
 Ауаса лхъван
 Сшылпшуазымца дджвылцъхтъ.
 Хълабалькъракъ гъаталцълатъ
 Сара сгвытшпгы.
 Ауаса сара зымгъва схъаштылхтъ —
 Апхъвыспа шкъвокъва
 Санылшъапшы,
 Ауи лнургы сара йангъласыквпха.
 Дгъычъвахуам ларгы,
 Дгъызгылхуам —
 Дшабгу сара сахъыла даъапъ,
 Дшабгу дкъкытъ сара сыхъаз,
 Сара сыхъаз — лашарата йлыму
 Лыркъкыштъ йшабгу!
 Ащха акъагълара шатахъу апи
 Сылтахъыпъ —
 Ауи саргы йыздыритъ сгвыла.
 Ащха акъагълара шатахъу апи
 Дстахъыпъ —
 Ауи ларгы йылдыритъ лгвыла.
 Ауи —
 Къарупшдза зму тахъырапъ
 Агъычългъыс йпны.

Аун атахыра аѣмзарквынз —
 ЙгъгIамкъагIарызтI ацIла.
 Аун атахыра аѣмзарквынз —
 Асы ахъахъ тшгъгIакарымпсарызтI
 АлагIвыджкIва.
 Аун атахыра аѣмзарквынз—
 ЙгъгIамхIвапсарызтI адгъыл.
 Аун атахыра аѣмзарквынз —
 Аны дгъгIанымшарызтI,
 Аба дгъгIанымшарызтI,
 Адгъыл ахъахъ йгъѣамызларызтI
 Бзазара...
 АпхIвыспа шкIвокIва
 Сара дгъгIасыдымгылтI,
 СгъыдымгылтI аун саргъи:
 АугIа жвпIаран,
 Абаза хабзакIва мчыи —
 ХIпхашатI,
 ХIпхашан хIгъадымгылтI.
 ДгъсызгIамитI,
 Саргъи сгъылзымцатI —
 Датша пхызншдзакI апны
 ХIанйахныс ахъаз,
 Иа — йпхызымкIва —
 ИалакъагIаз агIапын рхъала хIшцауа
 Пшдзата хIанйарныс ахъаз...
 АгIапын, агIапын,
 ИхIзухауа ачIвыйа ухIызгIайта!..

**АХІВРАПШДЗА ХЪАКЪАПЩКВА
АХЪАХЪЫЛА УАННАРПШУА**

АцІахъыла сцтІапшитІ сара...
Зыпкъ зымгІва удзышву,
Збыгъкъва зымгІва удзышву
АхІврапшдза хъакъапщква
Сыла нарыквшитІ зыла.
Иабадзапшдзу!
Вишна къапщчІвагъьчІвагъь мартанкІ
АхІврайачІвара йырчылапсазшва —
Араса акІвпІ йшубауа
Ппщбахауа азтаж ухвынгылата
АхІврапшдза хъакъапщква
Ахъахъыла уаннарпшуа.

Асабиква айззата,
Уарад рхІвауа, йхъыччауа, йхъамаруа,
Ркъахврабыжкъва згІауа
Адуней зыла йшІыцхауа,
ИшІахауа,
Аичваква гвыргъауа,
Абачваква гвыргъауа,
АугІаква гвыргъауа —

Араса акIнпI йшубауа
 Ппшбахауа аэтаж ухвынгылата
 АхIвrapшдза хъакъапцквa
 Ахъахыла уаннарпшуа.
 Пкшарнымс йгIайуа аштaнчIв
 Акшарагы ахъаштылхта
 Йгыланхауа;
 Заджвы йшIа йгIатыцIмз ажва гвауа
 ГIвычIвгIвысгвыкI йазынамдзаскIва—
 ЗагIа йнамискIва
 Тшызрайджьта
 АцIла йгIашIмшaтyа ачIвaйдза апшта
 Закигы йашIмсхымкIва йкIашвауа;
 Ща збжью агIвыджь
 Ащагы рхъаштылта
 Аща-аща тшахъвцIадрывауа;
 Бзыбара зымдыруа —
 Бзыбара дзынарыппшIауа;
 МгIва зымдыруа —
 МгIвaпшдза дыквнажьуа;
 АйачIваквa,—«ХIмзханда!»—рхIвауа,
 Амыз,—«Смараханда!» — ахIвауа,
 Амара,—«СгIвычIвгIвысханда!»—ахIвауа,
 АгIвычIвгIвыс, —
 «РыцIагы спшдзаханда!»—йхIвауа —
 Абарауаса йзчпауа
 ПгIанымшас музыкIа джьащахъвакI
йасуа
 МузыкIант гвыппшдзакI алачIвaзшва,

ХІврапшдзахъипхъадза музыкІа бжыта
Адгыл йгІалхІвауазшва —
Араса акІвпІ йшубауа
Ппщбахауа аэтаж ухвынгылата
АхІврапшдза хъакъапщква
Ахъахыла уаннарпшуа.
Акыль, Агвыбзыгъара, Анасып,
Анамыс, Айщчвара, АкъагІара,
АгІвычІвгІвысагІа, Апшдзара,
Агвыргъара,
Алашара, Ахъыччара, Акъахвара,
АнбжъагІвара, Абзибара, Агвыгъара —
Арат зымгІва пшдзата йайззата
АгІвычІвгІвыс ашва йзырхІвауазшва —
Араса акІвпІ йшубауа
Ппщбахауа аэтаж ухвынгылата
АхІврапшдза хъакъапщква
Ахъахыла уаннарпшуа.
КъагІарата йубаз,
НапІпшдзата йукІыз,
АжвахъгІата йугІаз гІаугвалашвахитІ,
МгІвапшдзата уызквыз,
Уыспшдзата йухаз,
Лашарата йуыркІкІаз
УазнархъвыцхитІ —
Ппщбахауа аэтаж ухвынгылата
АхІврапшдза хъакъапщква
Ахъахыла уаннарпшуа.

БНА СИМФОНІЯ

Абна сылситІ,
Нашхыйара пшдзакІгы сылапІ.
Абна сылапІ,
Нашхыйара пшдзакІгы сылситІ.
Май ацба ахъаз —
Амш шуарачвапІ,
Ажьораква урызнарпшгІнтІ
ПутахъчвамкІва,
АжвІванд лстхІвашта
Амбата-амбата йхъпсалу
ЙгІарыквухырквын —
Амш шуарачвапІ, ЙгІакІылшгІнтІ.
Щыбжьан гынамдзачвастІ.

Абна сылситІ,
Момо,
Абна сылапІ,
Абна сара бзи йызбитІ
ПанакІвызлакІгы.
Агынылагы абна бзи йызбитІ.
ЙныцІуаш ныцІыз
Лыгажв шкІвокІвакІ йапшта —

ИдзыргIуа йгылапI.

Ихьаыцуа йгылапI,

Иабаз ала йыцIсхуа

Тынчта йгылапI.

АгIапынлагын абна бзи йызбигI.

УнагIвара йалалшыцыз ачкIвын

йапышта—

Игытынчым аун,

ЙыыхитI-йыицинтI, йбазынтI;

Адзыхьква гIаунащитI,

АхIвараква гIакIылнажжвигI,

АцIлабыгьква

Игьжважвауа йгIаначпигI,

ЦIлакI аркьагIигI,

ИгIвбахауа

Абынджьакова аргьаачIигI.

Ихпахауа

АкьагIара хьнарпIлахитI,

АпсегIачIвква

Кьахьта йгIанаршIыхитI,

АбзачIвква зымгIва

Рылакьа гIахьнатIигI.

Апхынлагын абна бзи йызбигI.

АхьацIа йапы йыыхитI аун хIайтхIва;

АбыгьчIыхьква арыжвигI

рыцIа-рыцIа,

АцIлакьа йрызнархIигI хIвапсагIвата.

АпсегIачIачьрква

ПхьынцIыгIва ршIанацIигI.

Адунейгы абзазары арындзгтІ.
Апхынла абна уылазларыс,
Ауи апшдзара уылаухІварыс,
Ауи йшазхІауа убарыс
Хвы гьамам!

Адзынлагы абна бзи йызбгтІ.
Ауи ахьапщра йхьнамхуа
Заджвгы дгьаьам!
УгІамгІвайситІта—унапшыгІапшитІ,
ИджьауцитІ —
УшнпшыгІапшуашгы йшджьаушушгы
Уымдырхуа!
Уара йугвапхарыс ахьаз
Заджвы йшвызшва йаьапІ —
ГІважьпшдзата,
Чвапщпшдзата,
Марачвата,
ИалалкІгІауа,
ИалалхІвансауа
Заджвы
Шыгта энгІва шардала йшвызшва!..

Абна сылситІ,
Нашхыйара пшдзакІгы сылапІ.
Абна сылапІ,
Нашхыйара пшдзакІгы сылситІ —
ПсабарарІабадзаухрата,
ПсабарарІауцІсыхрата йпшдзата,

АазхІвапсарата,
АазшІытрата,
Аазыгҭжважварата,
АазыпшІарата йпшдзата
Нашхыҭара лашаракІ.
ГвыргъаракІ ацкІыс
ХыччаракІ ацкІыс
АзшракІ ацкІыс.
Йхыҭата
Нашхыҭара лашаракІ.

Абиа сылситІ.
ЦлащапІыкІ апны
ГІвцІискІ абарыгъагытІ —
Арби арцыни.
Арба тшарбабитІ —
Арцына йахъыкІвгыҭашитІ.
Абжы ҭашІасуам:
Зны йгъытІ,
Зны йахІвитІ,
Зны тшарычвгытІ,
Зны тшарыпшкитІ,
Зынгы —
Аныгы арыгы алапІ.
Арцына тшаргІачІвитІ,
Арцына тшарыкІважвитІ,
Арцына тшаргвакІвитІ,
Псейспа йайтынитІ,
Арба гІапыраххырквын —

Ахъа ацанарпнтІ;
Псейсна йацапнтІ;
ИдзыргівнтІ;
ИтынчпІ;
ИгъарпІ;
ЗакІы йазпшнтІ...
Арба арцына йаквпнтІ,
Ахъода чѣнаклѣквнтІ,
Арцына аглапын аъара йпшдзапІта—
Арба гъзнтІ;
Арба аглапын аъара йпшдзапІта —
Арцына гъзнтІ;
Ауат аглаба ргъызра тшараунтІ...

Абна сылентІ.
СнапшыглапшнтІ. ИджъасцитІ:
АцІисква рыглапын хъгла,
АцІисква ргъызра пшдза
АцІлаква рпынгъи йызбитІ,
АцІлаква рпынгъи йызгІнтІ.
ХъамкІыхла адгъыл йгІакІылнажвауа
Ауи аглапын хъгла збитІ,
АхІвра чІыхвчІквынква рпынгъи
Ауи агъызра пшдза згІнтІ...
ИхънтІ,
ИпнтІ
Еара йаму ахабза пшдзала
Ари абна чІыхъ,
Ари адгъыл йглахІвансаз...

Абна сылснті,
 Нашхыйара пшдзакігын сылап.
 Абна сылап,
 Нашхыйара пшдзакігын сылснті...
 Сшцузымца абначвыціа йачівала —
 Зыла спяхь йгіакіылнажваті
 АхІврапшдза.
 Зыла спяхь йгіагылті ауи
 Сзымпшуата.
 Спяхь йгіагылті —
 Паргын гіасынйарныс агвыгьамківа...
 Спяхь йгіагылті ауи нашхыйачківынта,
 ПхІвыспачківынта спяхь йгіагылті ауи,
 «Пагьам сызгіаг» — хІва
 Занпса йгіаджвыллцаз йыбачківынта,
 Абна ду анны йгіващаз
 рыцхІачківынта...
 «Иухъазума?» — лхІван дгіасцІгіаті
 Лхъа наркъвыта.
 «Момо, — схІваті саргын, —
 ТІвыджь хІнадзнті», —
 схІваті тынчта.
 «Нууцуда?» — лхІваті
 Лхъа шнаркъву йнаркъвыта.
 «Снашхыйара сыцпІ, — схІваті, —
 МшигІадза йшсыцу апшта...»
 «Уабацауа?» — лхІваті
 АпхІвыспачківын-ахІврапшдза.
 «Абна сылснті», — схІваті...

Абна сьлснтІ
Зны скъахьта,
Зны снашхьйата.
Санкъахву—сара йсыгІвзачвапІ
Псы зхъугь
Псы зхъамгь,
Ауи агІан сара йсыцпсегІнтІ
ПхьынцІыгІва зшІугь
ЙзшІамгь,
Ауи агІан сара йсыцхІвачвнтІ
Бжы змугь
Бжы змамгь —
Санкъахву
Сара йсыцкъахьхнтІ
Абнаду зымгІва,
Саннашхьйу —
Сара йсхъазхнтІ зыла..
Абна сьлснтІ.
Абна сылапІ.

АБЫГЪКВА РАЛАЛХІВАЧВІАРА

СъацалакІгъи
ПанакІвызлакІгъи
Абыгъква рбжыи згІнтІ:
Абыгъква ралалхІвачвІара,
Абыгъква райчважвара,
Абыгъква раіхвахІвара.

СъацалакІгъи
ПанакІвызлакІгъи
Абыгъква рбжыи згІнтІ:
Абыгъ шкІвокІваква,
Абыгъ цІыршкІвокІваква,
Абыгъ чвыщІкІваква —
АгІапыи быгъква.

СъацалакІгъи
ПанакІвызлакІгъи
Абыгъква рбжыи згІнтІ:
Абыгъ чІыхваква,
Абыгъ чІыхвлашараква,
Абыгъ чІыхалащцараква —
Апхыи быгъква.

СъацалакІгы
ИанакІвызлакІгы
Абыгъкъва рѣжы згІнтІ:
Абыгъ гІважъкъва,
Абыгъ цІыргІважыгІаква,
Абыгъ гІважылашараква —
Адзын быгъкъва.

СъацалакІгы
ИанакІвызлакІгы
Абыгъкъва рѣжы згІнтІ: .
АцІлабыгъкъва,
АхІврабыгъкъва,
АхІврапшдзабыгъкъва —
Иапшым абыгъкъва.

АгІапында
Ауат сара йгІасархІвнтІ
Псы зхъу зымгІва
ИшрызхІауа,
ПыззхІауа зымгІва
ШкъагІауа,
ИкъагІауа зымгІва
Адгыл шдрыпшдзауа —
Адгыл шдрыпшдзауа,
Абзазара шцІырхуа.
Абыгъ шкІвокІвакв алаалхІвачгІнтІ.
Ауат ралалхІвачгІара пшка

Сара йалызбгІнтІ
Атдзакв шкІвокІва йыквчІву
АгІвхІвыхІвкІ рабаргІачІвара;
АжгІванд чІыхв йалата йпсегІауа
АгІвпстхІвашкІ рацхІвмарра;
ХІврапшдза гІрачІыгІрата
Аурам тшгІабжІызпсаз
АхІвссаква ркІахвара, —
Абзазара,
Абзазара хІгІа,
Абзазара сайыр,
РыцІа-рыцІа йыззхІауа
Абзазара,

АбыгІ чІыхкІва алалхІвачвгІнтІ.
Ауат ралалхІвачвгІлара пшдза
Сара йалызбгІнтІ
ЗакІзакІ марата
ХІыщхІахакв акІларышвтараква
ИгІаршІайыз асахвран хІахІапщкІва;
ХІапщІырата,
ХІапщІобата
ПаквыгІвгІвуа агвадз самаква;
ПанкІвакІауа
ЗхІыбраква
Аныла-арыла йгІазкІвызпсаз
АнартыхІ агІрачІдукІва;
ПалагІваласуа акомбайнкІва;
ПалагІваласуа амашинаква;

Ауатратых машаква;
Ацлашых бажаква;
Ашхаква,
Аихаква,
Амартанква, —
Абзазара,
Абзазара хьга,
Абзазара сайыр,
Рыца-рыца йпшдзахауа
Абзазара.

Абыгъ гѣважъква алацхѣвачгѣтѣ.
Ауат ралалхѣвачгѣлара нашхыѣа
Сара йалызбгѣтѣ
Абыгъ шкѣвокѣвакѣ йаѣаз,
Абыгъ чѣыхѣква йаѣаз,
Адгъмл ахъахъ апны
Абыгъ пшдзакѣва йаѣаз...
Абыгъ гѣважъква алацхѣвачгѣтѣ.
Рыца-рыца йдагѣхауа
Ауат ралалхѣвачгѣлара
Сара йалызбгѣтѣ
Абыгъ шкѣвокѣвакѣ йаѣазлуш,
Абыгъ чѣыхѣква йаѣазлуш,
Адгъмл йгѣакъагѣлуш,
Ахѣвыхѣква йгѣырджѣырдуаш,
Ашхакѣва йгѣапсѣсгѣлуш,
Ахѣвсѣсакѣва йгѣамгѣвайсуаш
Аурамла, —

Абзазара,
Абзазара хьга,
Абзазара сайыр,
Рыца-рыца тицтиызхуа,
Зынзаджыкыгы эцыхъва шымчыу III
Абзазара...
Съацалакыгы
Панакиыздакыгы
Абыгъква рбжы эгити:
Абыгъква ралалхивачыгара,
Абыгъква райчважвара,
Абыгъква рашвахивара.

АУАРАД АБЖЬЫ

Ах, ауарад!..
ИанызгIалакIгъи —
Тынчта сгъыздыргIвуам,
Сдуней зымгIва
Лашара дудздзакIла
ИгIанаркIкIнтI зында —
ИалалкIазкIазгIауа,
ИалалкIкIгIауа,
ИалахIвачвауа,
Иалагвыргъауа йалагитI
Сара сгIакIвзыршауа зымгIва...
ИабадзахIвапсагIву зымгIва,
Иабадзалашару!
Зджьара йтхьнтI,
Зджьарала йнаскIынтI—йыдзитI
АхвыцхвыпракIва,
АчкIынагIаракIва,
АцIымхIвхIваракIва,
ИмагIыду ацрыхъкIва —
ИыдзитI, ап-па—хIва йкIапIлитI...
Ах, ауарад!..
СызшIнатитI,

СызшннатитІ,
СызшннатитІ,
СарцитІ,
СарцитІ,
СарцитІ —
АмгІвала,
АмгІва тыбгІлала,
АмгІвала —
АмгІва сайырла,
АмгІвала —
АмгІва шкІвокІвала, —
НабадзамгІвапшдзу ауи!..
УахьчІвагын йатагІагахтІ.
Ауи абжы:
«Абанахь-абанахь,
АпстхІвахьышква ъаквачуа,
Апшахвыцгын ъагІващаз
ГвадзгІважьдукІ апны...»
ПычІвта йабазгІаз ари?
ПычІвта йышпазгІаз ари?..

Щарда цІнтІ ауи.
АшкІол сапхьун саргын.
Черкескъала
Интернат сыцІан.
Пхын.
КІаникІул хІыман.
Ауи агІан
КІаникІулкІгын сара

Хішны сгымчІвузтІ:
 СыбжыагІвча зымгІва рапшта
 Хікіолхоз сырхърагІун —
 Хікіолхоз ащтІыхра ашны
 Сара скъаругъи алапІ
 ИмачІымкІва!
 Зны — ауасаква схчун.
 Зны — ачвахча срылан.
 Зны — шІарышвыгІвта
 Атракторква срыцын...
 Ауи апхын —
 Атракторква срыцын сара.
 Пхын чвагъварта квайчІвата
 ИщтІаз
 Адгъыл хІрыпшкун ауи атшын.
 Ауи асахІат
 Атракторист сауищтІ.
 «УгІапсатІ, — йхІватІ ауи, —
 Уцата, — йхІватІ, — тшыпща.
 Ари атшыт салганцІкІва
 Уыгъстахъхушым, момо».
 Абазашта адгъыдшІачкІ
 Ашны акІвын ауи:
 БаталчангІан псыхІва
 АйынджыгычкІвын шІапхара
 Ашны акІвын,
 ХІ-БиачІвры ахъа ъагІаджвыквылуа—
 АгытшкІари ҚІармакІвари рхъахъ
 акІвын...

ПхныпI — йсхIвахьатI.
 ПхынквтапшдзапI.
 ПхынхIвапсагIвасайырпI.
 КIармакIвар акв апны йгIалкIькIьуа
 АкIьакIьара хIгIапшдза схьалтI.
 (А-БначIары акв аурала
 Ауи апш
 КIьакIьара пшдзащарда амапI.)
 Съахьалыз ачIьыйа!
 Аныла—
 Пынджыгь адзы йыгIвуанадзара
 ИкIкIауа йубауата
 АпсыхIваду хвита утапшитI,
 Уызтапшуа апсыхIвагы
 Рызкьыла йжвагвапI:
 Нартыхла,
 КIартIофла,
 Швыр зшIарпIапIу цIлала;
 Арыла —
 КъвбинакIнырпшылдза
 БатадчапIан зымгIва! —
 ИцIсуа,
 ИкIкIауа,
 Ипсыпынкъагауа,
 Ичважвауа, йыхауа —
 ИцIьхIвачьгIауа уыла апахь
 йщIапI...
 Агвадзквагы хьхIвахьатI.
 Асахврапквагы гIакъагIахьатI.

Анартыхкыагы рыбраква глатырххьат!..
Ак!вак!вара схвынгылап!
Ах!врапшдзаква срылагылап!
Ах!врапшдзаква ауи аъара йшардап!та,
Ауи аъара йалапсап!та,
Ауи аъара зиг!ва-зиг!ва
Йг!адырчит!та афг!выпшдзаква,
Ауи аъара псы рхъап!та —
Адуней йг!акылыз асаби йапшта
Хыыз рыхьуц!ара утахъып!
Ажвг!ванд —
Мач!сап!п! йанубуш ауи апш жвг!ванд:
Пузымх!вушта йч!ыхвткыткып!,
Ауи ач!ыхвткыткъра апны
Зак!зак! тшбыгхва рбжъашвушта
Амбата-амбата
Апстх!ваш гъажьпшдзаква хъч!валап!—
Ажвг!вандын ачвахырта йайх!вапсата
Ауи йаш!пшуазшва...

Зыла ауарадбыжъ г!агат!..
Ачвагъварта квайч!валаг!ашуц!а
Аныла ахъала, ахъаныла,
Йг!ац!ту асахьран уыста,
Х!ац!ла бабазаджвык! зш!агылу
Ачара апны
Арг!ынаква зрамбатуз ах!вессаква
Х!врапшдза зиг!ва тыгврата
Ах!ац!ла ащап!ы йыц!ач!ват!.

Рхъарпхъа гърачлгъраква
Хъглата унарыквинитI.
ПхIвыспакIгын
Уарад гIалхIвитI.
ИгIалхIвитI пшдзата.
ИгвалымцIыхта.
Тынчта йгIалхIвитI
Дымгвжважвауа,
Иылрауа,
Нашхыйара лашаракIгын, —
Сара йсхIварын араса,
ХIврапшдза нашхыйаракIгын
Алата,
Сара йсхIварын араса:
ПстхIваш нашхыйаракIгын
Ацта.
ИгIагагI ауарад:
«Абанахъ-абанахъ»,
АпстхIвахъышква ъаквачуа,
Апшахвыцгын ъагIващаз
ГвадэгIважьдукI апны...»

Пшыхъ хъгIаракIгын.
Ауарад йацгIацIситI.
ИдзцитI ауарад
АхIауа чIыхъ йылата.
ИдзцитI ауарад
Апшыхъ чIыхъ йылата.
АхIврапшдзаква —

Ахъакъапицквэ,
АхъачГыхквэ,
АхъаГиважквэ,
АхъашкІвохІваквэ —
ЗымГивагы
Зыла йГІалахІвачватІ:
Ауарад ахІвнІ
Дасу аБжыла!
Ауарад рхІвнІ
АжвГиванд апстхІваашквэ!
Ауарад рхІвнІ
БиачІвры ацІлаквэ!
Ауарад йхІвнІ
Адгыл зрыпшкыау
Атракторист!
Ауарад ахІвнІ
ПалалкІазкІазГІауа,
ПалалкІкІГІауа,
ПалахІвачкыауа,
Палагвыргыауа
Адгыл зымГІаа!..

Ах, ауарад!..
ПычІвт а сгы апы
ХанихъвшвамГІазшва
Лашар апшдзакІ ГІанаркІкІатІ аун..
Аун апхІвысна слышн саргы.
Аун апхІвысна йлыцхІвун саргы..
ПычІвт а тицхІызхуаз уарбашІата

АкІакІара сыквгылан са...
Ах, ахІврапшдзаква, ахІврапшдзаква,
ШвзачІвщардазйа швара!
Ах, апстхІвашква, апстхІвашква,
ШвзачІвласызйа швара!
Ах, апхІвыспа, апхІвыспа,
ПзачІвхъгіазйа буарад!..
Ах, абзазара, абзазара,
УзачІвпшдзазйа уара!..
Ах, ауарад...
Йызгіарыквын —
Зыла сдуней датшзахтІ,
Сбзазарагыи зыла йлашарахитІ..
Ах, ауарад...

АЛБЫРГІАН БНА АПНЫ

Абна апны

Адзынквта цілабыгъ гіважъква
 азакіы—рыціа йціагъата,
 азакіы—рыціа йжвпата,
 азакіы—рыціа йчвышта,
 азакіы—рыціа йаквыршвыта,
 ауаса—зымгівагъи алаккігілауа
 йпшдзата

Пхъвыцуа,

Пшкадза,

ПгіакІашвшитІ;

Ащымтахъа мара пшдза

Араъа

Зыла йгіатшкіарыцішва:

УахъапшлакІгъи—йгіважъпшдзата,

УахъапшлакІгъи—напІ-напІы

ахъапш хъыларпсазшва

ІкІкІнтІ-йгілауыхъвлакІкІнтІ;

Алагвырчівымыгъгъи, —

«Угіалалта уымыгъква гіахІылауырхын,

Уара маджъан!»—рхІвата

Ацілаквта ауи

Абна йыларымжызышва,
 Иа,—«Сылалырквын
 Сымхв къапщкв
 АцІлаквa рымахъвда цІахвaквaлa
 ИашІдырпІлуштІ!»—хІва йшвaтa
 Иара
 Абна йыламлызшва —
 Тшарыпшдзауа
 Абна атшпы йгылапІ...
 АшІынагІара шкІвокІвaлa уталта —
 Анахъ
 АшІапхара апны
 ЗакІ-гІвбагы ршІата,
 Анахъанат рщaпІы йыцІапсaтa йыцІата,
 АбыгъыгІвыз къапщпшдзаквaлa
 АзакІы азакІы тшахънашуа
 АзарцІлаквa гылапІ...
 ШвырпшыстІ ацІлаквa!
 ЦІлипхъадза —
 Пшдзата йшбзазауа апшта
 Пшдзатагы йпсыхитІ,
 ИцІыхъвахауатагы
 Нурта йгІауыршддзауа зъарайа —
 ХІара хІыхъаз,
 Ибзазауа хІыхъаз!..
 ШвапшыстІ абна!
 АхІгІара сыквгылапІта
 Ари апшдзараду сапшитІ
 Сгваташва.

АжвгІвандгы ари а́пшдзара

ИайгвыргъытІ:

ЧІыхвткъыткъиІ,

ИцкъадзапІ,

ТшгІахънатІытІ.

Амарагы ари а́пшдзара

ИайгвыргъытІ:

Сара сапшта хІгІаракІ йгІаквгылын

Ари а́пшдзара йгІапшитІ —

йгъзыташвахуамІ

АжвгІвандгы

Амарагы

Саргы

Ауи а́пшдзара джъахІщауа

ХІапшитІ...

Абна хъапщгы

Абыгъ хъапщква

Ладзышва йачвгІакІапІлитІ псейсна.

УЫПШДЗА ДУЫЦТА

Уыпшдза дуыцта йгІамуданда ари абна!
Уыпшдза дуыцта.

Апсабара ахъаталагы
УнакьахІ агІвыта,
Адзын цІлагІважъ пшдзадуквагы—
АжачІвква, ахІачІвква, ацІахІква —
ЙхІчвщардачвахата
Анахъанат зыхъыз хІымхІваз зымгІвагы
ЙгІадрыхІазырыз хъапщ ахчазшва
ЙалалкІкІгІауа рбыгъква гІауыквырпсауа
Ап-па—хІва
Ашвыр мгІващчкІвынквала умгІвайсында!
Уыпшдза дуыцта.

Абна псегІачІвква —
АклармацІнсква, ауакъвысчаква,
ажвындукова,
АкІвыкІваква, атІква, апыкккъапщква—
ЙхІчвщардачвахата
Анахъанат зыхъыз хІымхІваз зымгІвагы
Аныла-арыла йгІалггІауа,
Аныла-арыла йгІатыхІвачвгІауа,

ЙалалхІвачвІауа рбыжъква урыздыргІауа
Абари абна пшдза уыланыкъванда!
Уыпшдза дуыцта.

Пазалхта мхІара пшдзачкІвынта
йачпазшва —

Ани абна аквта —
АшІапхарабырг апны — йаму
АхІатшп къапщычкІвын
анашылырта къапщ

Ашвхъымса учІвата,
Ахъахыла йнаубауа
АжвІванд чІыхвтшйт апны йгІаншата
АпстхІваш маджъанчкІвынква
гІаузылакъвысуа къахвта —

ЙалалкІкІгІауа, йалалхІвачвІауа,
йалалпссгІауа

Ари абна сайыр, ари абзазара пшдза
джъаушанда!

Уыпшдза дуыцта.

Уыпшдза дуыцта уапылында ушахвгъи!
Уыпшдза дуыцта.

Уыпшдза дуыцта адунейгъи уапшында!
Уыпшдза дуыцта.

Уыпшдза дуыцта йамуданда уымгІва!
Уыпшдза дуыцта.

АСКВШКВА РЫМГІВАЙСРА

Иацы

ИызтагвжвагІагІу чкІвынта

СщІалхын—уахьчІва

Зхъабра бжашлу хъацІаквтата

СгІашІыхатІ.

Адуней апны

ГвыргІвакІгын змам,

ГвыргІвакІгын зымдыруа,

АхІвссаква рызкІылпшрамкІва

УыскІгын зпщылам

ЧкІвыншІата сщІалхын —

ГвыргІвала сырчвыта,

СтгІачвата,

Аныла-арыла

«Папа» — хІва йсыхъуа

СгІашІыхатІ.

Иацы

Адуней зымгІва са йсынбжъагІвта,

СынбжъагІвчва рбыжъква —

Агвадз бажв аныла-арыла

йгІалгІауа

Ачаква рапш йгІалалхІвачвгІауа

СщІалхын—уахьІва
 Ицкъахаз архъа къакъараду
 Агвбырг апны зхъазы йгІанхаз
 АцІлазаджвыкІ апш
 Адуней зымгІва апынгы
 НбжыагІвазджвыкІгы дсымахымкІва
 СгІашІыхатІ...
 Иацы—уахьІва.
 Иацы—уахьІва.
 Иацы—уахьІва...
 СчкІвынхъа,
 уабаца?
 СчкІвынхъа,
 уахьпаца?
 СчкІвынхъа,
 уанбаца?..
 СчкІвынхъа!
 ИзачІвыта
 йхІгІазйа
 уыщхъа!
 ИзачІвыта
 йтыбгІазйа
 уымгІва!
 ИзачІвыта
 йхайырызйа
 уыщажь!
 ИзачІвыта
 йаргванызйа
 угвала!

ИзачІвыта

йаквштшузйа

удзыгІквал

ИзачІвыта

йкІкІузйа

уымшква!..

ИзачІвласы

йцауайа

уымгІва,

ИзачІвласы

йцауайа!

Амш анагІвгІагІври

Ауысква рцІыхъвамчпари

УгІархъшвалта

Зны

ИангІаухъазхара —

УгІазхъвыцитІ

(Адуней дыквта

Ибзазауа дзачІвызлакІгы

ДазымхъвыцкІва

амаль гъамам):

Адуней уызгІаквыл ачІвыйа,

Уара—агІвычІвгІвыс?

АзцІгІарá ануыргылра —

УазыпшгІахитІ

аун аджъауапгы.

«Адуней сызгІаквылыз —

Сбазарныс акІвпІ», — ухІвитІ.

Аун—уымамачІхитІ.

УатазхъвыцхитІ.
«ГвычІвгІвыста сбазарныс
акІвпІ»,—ухІвнтІ.

Ауыгы—угвы гъамырчІватІ.

УатапшгІахитІ.

«МшигІадзагы

ГвычІвгІвыста сбазарныс
акІвпІ»,—ухІвнтІ.

Ари аджъауап

УщаквнакІитІ,

УарыразитІ рыцІа...

ЩъагІвта ушымгІвайсуаз —

ДурдультшкІ даквчІвата

ИуыгІвпссгІаз атшыгІв йапш

учкІвынхъа йцаз

Апны йгІашІарышвта

УахъчІвадза

Убазара уазхъвыцхитІ.

УгылапІ уара йухъазыта.

УхъвыцитІ уара йухъазыта.

Уаргы йубитІ:

Ари уахъчІва ушау,

Ари ушхъацІаквту,

Ари ушнаскІахъу —

Зыла адуней угІаквлызшва.

Зыла угІашІыхазшва.

Мшипхъадзарала,

Мчыбыжпхъадзарала

Амш ахъа тахІвхІвата,

ИхъвацIачIыгвта йагауа —

МшщымтакIгын

Зынла йшгIакIаукIаухуа апшта

Зынла угIалашарахан угылапI.

УшчкIвынхымгын ауаъа уазхъвыцитI.

УшгIвычIвгIвысугын ауаъа уазхъвыцитI.

Усабиxъагын учкIвынхъагын

утшдырхъагын шцазгын

Ауаъа уазхъвыцитI.

Ауаъа уазхъвыцитI,

Ауаъа йубитI —

Уара уыста йуымхас,

Уара мгIвата йупыру:

ИзацIвщардайа ауат,

ИзацIвщардайа!

УыжвгIандзара йучпуз ачIвызйа?!

Усабиxъа амарагын гIазшIутхитI,

УчкIвынхъа ащымтахъагын гIазшIутхитI,

Утшдырхъа амгIвакxъагын уырпшыхитI,

УынбжъагIвчва рнургын уазышIтитI.

УныкъвитI,

УгвжважвитI,

УымгIвайситI —

УхъвыцитI.

УхъвыцитI —

УымгIвайситI.

РыцIа-рыцIа уазаргванхитI

Уапхъала йнаубауа алашара:

АгIвычIвгIвыс.

АУАХЪ АДАУЫШВАРА

ИзачІвбзийа —

АтІгачвагьи щІалхъата,

Арадиуагьи псейспа

музыкабзикІ гІанагуа,

Уаргьи

Араса ачІвара тынчта утачІвата,

УнапІгьи ухъа йацІарыста,

Ахъышвла упшуа,

Анахъ,

Алащцара йгІалкІкІауа

Амза хъараква уырпшуа

Убзазара уазхъвыцныс...

Ари йапшу

Адакыккъа дауышвакка рагІан—

Йычвхыз асабиква

АрыхІара атахъымышва —

ПшдзамкІва,

ГвыргъарамкІва

ЗакІгьи гъуызгІайуам,

Утдзы йгъгІащыдуам...

Абан

Уара йнаубитІ

АкIадза чIыхв,
 ХIврала йхъгIву
 АкIадза хIвапсагIва,
 Аныла-арыла
 ЗигIвата йгIакIклауа
 АхIврапшдзаква гIазшIайыз
 АкIадза пшдза:
 Ауаъа
 АлымхIарыгIв шкIвокIвакIва,
 АлымхIарыгIв къапшкIва,
 АлымхIарыгIв гIважъкIва,
 АлымхIарыгIв гърачIыгъракIва
 ЗрыпссгIауа ачкIвыныхвыц —
 Ужвы уахъа
 Тынчта ачIвара йтачIвата
 Арадиуа йгIанагуа амузыкIа
 ИаздыргIвуа
 Збазара гIазгIвалашвахуа
 Уара ахъацIакIвта уакIвпI...
 Уара йнаубитI
 АхвацапIы йыцIагылу,
 Зуатра ацIла бабадукIва тигIаз,
 ИакIвгылам апхъартачкIвын.
 Ауаъа
 АгIапын шкIвокIва
 ТшкIарапI.
 ИалачIчыз
 АчIвацIлакIва, ахIацIлакIва,
 атIамацIлакIва.

АхІвасагІважъ
 цІырчІыхвІаква
 ИрыцІанхитІ,
 ХІасапшка рыцІарчпитІ
 АпхъагІвчва хвыцквa.
 Апхъарта апщІа
 Цейбжъыта йтшкІару —
 Йхъарам абыхъвквa
 ЙгІартыхІвачвгІнтІ.
 Ауат абыжъквa йгІарылггІнтІ —
 Ужвы уахъa ари апещ
 Тынчта йгІвначІву
 АхъацІа бжашла убыжъгы...
 Уара йнаубитІ
 ДатшашцІакІ:
 ИхІаракІу апхъарта апщІа...
 Ах, спсы йашу
 Сара сстудентквa,
 Сара сынбжъагІвчва къахквa!
 ШвгъскъвыцІуашым швара зынгы!
 ШвсыцызлуштІ!
 ШвацызлуштІ сымщ,
 ШвацызлуштІ сыцІх,
 ШвацызлуштІ сара сынцІра!
 Абар
 Уахъагы
 ШвйызгІайтІ швара
 Згвы шІыц-шІыц йшвыцылхыз
 Швара швыгІвзажв...

АтІачвагыи щтІалхын,
Амзаквагыи срычвыи,
Адауышвара сылачІвапІ
Тынчта...
ИзачІвайшысдзайа
АгІвычІвгІвыс йыщІра!..
ИзачІвмачІдзайа
АгІвычІвгІвыс йыщІх тынчква!..
Абзазара, абзазара...
Абзазара пшдза...

САБИХЪА СУРАТКИ

Аурамла сун.
«Абазинская» зхьзу аурамла,
Черкескъала йаъапI
Ауи апш урам,
Акъала амарагIацIцIыртала
ЙаъапI,
Йарауыла йаъапI
«Абазинка» зхьзу адзгын.
«ДзхвыцымкIва,
Къала урам гIвацамкIва —
Абазинск — хIва
Йаъазаргын къала —
Мо гьсымхIварызтI,
Сразхарын, момо:
ХIугIа рыхьыз
УгIа шарда йрхIваларын,
АдгьылкьсагакIгын —
География кIартIакI —
Ауи анырцIарын,
ХIзымдыруа заджвгын хIндыррын...» —
Аурамхьыз йсызгIанагыз
Ахъвыпра кьахкьва срыла

Аурамла сшцуз —
Зынла йгIазгIатI гIвбжыкI:
Спахьла,
ДукI йсчвыхъарамкIва,
Лагъра гIвыздукI назбатI.
Аун ацIыхъагын бжащIыхта
Арыла йгIапшуа йшуан,
Абыжыгын—уарыхIушта

йбыжыгвагIван;

СцIыхъвала—цIейбыжыкIвакI
БыжызаджвыкIта йалачIван
Зынла йгIасаргванхатI,
Сыщта йгIатагылтI зынла.
Саргын сгыIацапшуам.
ХищтI ауаса псейспа.
Алашбжы хIаргванхапхъадза —
ИсыласхIвитI сара:
СцIыхъва йтагылаквугын
ИтыржвитI сара сыщхъва,
ЙгIасыдщылитI,
ЙгIасыдгвгвылитI
Ауат рквыцквыира.
«АчIыййа, швшвума?»—схIватI
СгIацампшуата, зынла.
Сбжы йалаз апшвырхъыччара,
Апшвыркяхвра
Ауат гIасыдзхъанаргылтI,
Сыбгъа йгIацIнарпштI ауат.
Саргын йназбатI:

ХгІвы йнадзун —
 ГІвпхІвыспахвыцкІн чкІвынхвыцкІн.
 АпхІвыспа ахІбачкІвын
 Дйквлахарын хІцІей Азамат,
 АпхІвыспа айцІбачкІвынгы
 ФатІмат лапш хъышчкІвынкІ
 лакІвын,
 РащачкІвынгы, —
 Дшращаз зынла йубун, —
 Хвба-цба сквшквакІ йхъыщІырныс
 аурын..
 ХІшардагІвыта хІызбаз алагын
 Ашра—агвы азгІамихуазшва —
 йашІанарысхын:
 Агвашв хІгІа ацІахъла
 Абгъа нанаркъвын йкІылсхтІ.
 АцІейкъахв чкІвынквагын
 Зынла сапхъала йтрысхтІ..
 Ари асуратхвыц
 ИгІасгваланаршвахтІ сара —
 Сара йсызгІанаршІыцхтІ.
 Сабихъа сураткІ: ауи асквш 1948.
 АдзынцІыхъвакв рагІан акІвпІ.
 (Ауи агІамта
 РыцІа йгвынскІылтІ сара,
 Ауат амшква
 Сгвы йгІатахатІ рыцІа.)
 АлбыргІан апы акІвпІ.
 Апхъара хІалган,

АцІейква хІГІайхитІ,
 Бабыгв тшва хІГІатысхитІ.
 Бабыгв хІГІатысхтІ.
 ТшагІвхІшахра атахъыпІ ужвы:
 АзджьакІ армала,
 АзджьакІ агъмала,
 АзджьакІ райша
 ХІцуштІ.
 Ауи апшта тшыхІшахын,
 ГІвыджь хІхъазы хІГІанхатІ.
 ХІГІанхан—хІГъзыцахуам,
 ХІГыланхатІ агІвыджьгын.
 ХІыГІвзачва ахъацахуазла хІцарныс,
 ХІшшвауа рахІхІвта
 ХІГІакІвшарныс хъарата —
 ХІхъа йгъхІзаквымцІатІ,
 ТшхІырхъацІатІ, хІпхашатІ...
 ХІызлацахуаш арыхъвартабырг апны
 ЦамбаргІа
 Рлакъапщ-сквштáнаду
 ГІагваркъьуштІ,
 Андакъ йжугын
 Амыгъ йхъугын йырзымкІуа,
 АпшвахІв йГІашІначІвазгын
 АрыхІвачвауа йГІайуаштІ,
 Алагын ГІвада-мада гъабушым,
 ИшГІайуа —
 Райша тшуызГІаунаштуаштІ
 Аквыджьма,

Иа укІанакъуштІ —
СыгІва йшійызнахаз апшта,
Иа—са йшсмызнахаз апшта —
Ушинельжв йгІацрапуштІ,
УымъашІахІварадза
ШІнарыгъагъуштІ йакІыта...
ХІдзыргІва хІгылапІ.
ХІымчважвауа. ХІдзыргІва..
ХІызцахуаш дукІ
ИгІайрагъи хІазпшуа.
Ала хІзымштихуагъи
Дасу йгвыла дазгъуа.
ЦамбаргІагъи
Акыт йту зымгІва рацкІыс
ИхІчвымыгъта... —
ИхІыздыргІвахпІ ужвы!
Ужвы даргъи йгърымахымзапІ
Ауи апш ла псрыхІага,
Ла хІададжьады...

Ауи агІан хІара
ДукІ дгІайыцІкІара хІгылан.
Аду йцІыхъва —
Иыщхъва тыгІжвума ухІвушта —
ХІтагыдуанта
«Хьырт»-кІ хІмыргауа хІцахуан.
Ала хІшачвшвуз
Адугъи йгъихІмырдыруазтІ.
Ауаса йара дгІамшыркъвун

ДгІахІпшуанта:

«Квыджьма жвбахьама?..—йхІвун,—
Квыджьма сара йгъзымбастІ!..»

....Ауи асурат

УахьчІва сыла йгІацІалхтІ,

Шыц-шыц уахьчІва

Псы глахьалыи спяхь йгІагылхтІ,—

АцІейчкІвынква

УахьчІва сызкв тшангІацІаркІ,

Рквыцквыцра пшкагы

КвчІсбыжьта йангІасгвыквыгІв...

Сара йстахьыпІ

ХІбзазарныс араса:

Асабиква зынгы

ПамрыхІарныс лакІгы,

ПанарыхІушгы —

Ауат хІзыхчарныс адуква.

Ауи акІвшва йзбитІ

ХІдуней аборч хьада.

Ауи акІвшва йзбитІ

Мара згІапхауа,

Адгыл ахьахь апны

ХІвра згІайуа,

Адуней апны

Йзауу гвыргьара, —

Ауи акІвшва йзбитІ...

...Черкескъала аурамла сцитІ.

АЩЫМТАХЪА АШҚІВОҚІВАРА

Изымгівыківа йгьсычхлұм
УахьчІва йзбаз ашдзара!
СгІагылтІ, сгІаджвылцІтІ,
Спшызтын —
Зынла йзбаз ари акІвпІ:
АцІла махъедаква
Зымгіва жвпІапшдзата
Бамби шкІвоківасыш рыквырцІазшва
Папхъахауа асы тынчта —
Тынчта-тынчдзата йрыквын.
Асы тынчдзата йрыквын зымгіва:
Атыдэква, асталбаква,
Йыргъвгъву айхацІауыраква,
ПшцІу амшІыхква,
Агъвква, абацаква,
АпахьІакв йызхъазхаз,
АхъвынчІвы, ачвахІаджв,
АлагІвара,
Пахърышвтта апахьІакв йыдгылаз
АпщырхІа,
Агвашвхъаква,
Лгіва гІазтымчс акыт ауарджыакъква—

Зымгіва-зымгіва
Дасу йшгІаквтіІаз апш
Іаквын...
Амара гьІамисызті,
Аун анурква
Ажвгіванд цкьачІыхв
Чвапщдза йыршвуан.
Ахъаз пшахвыщдзакІ гІас ныжъхта —
РахІа йхвыцу махъвакІ гьымцІсуазті.
Ащымтахъа
Зынгы аун апшта
ГІвычІвгівыс данымІаскІва
ЙшкІвокІван,
ШкІвокІвара тынчкі,
Лашара сайыркІ
Адуней апны йгІаннаршун...
Бзила уыгІбатІ, агъыншІыц!
Бзила уыгІбатІ, ашкІвокІвара!
ПузымшрахатІ, хІхакв!

АШТАКВА

Асы шкІвокІвадза йщІапІ.
Ауи ахъахъ аштаква убитІ.
ИубитІ ажъаштаква,
ИубитІ абагаштаква,
ИубитІ йбергъльым
Датша швырщтаквакІгъи,
Зджъара-мызджъарагъи харпчарта
АпссІачІвщтаква-ащтахахаква
УрыквпшитІ.
Ауаса—абар
Гъагъата,
Пшдзата,
Иалыргата,
Анахъанат аштаква зымгІва
йгІарылхІвауата
АсшкІвокІва ахъахъ йанылитІ
АгІвычІвгІвыс йыщтаква,
АгІвычІвгІвыс йыщта пшдзаква.
Саргъи ауат сырпшитІ,
Саргъи ауат срызхъвыщитІ,
Саргъи йалыргата йызбитІ:

Ари ашкІвоківа гыквызлушым,
Адгыл ахъахъ зынгы йІаквымлышва
ПыквцІхуаштІ.

Асы йацквцІхуаштІ
ацтаквагы:

Ажъацтаква,
Абагацтаква,
Йбергълым адатша швырцтаква,
Пхарпчару
АпсгІачІв щтахахаква.
Ауаса —
Адгыл ахъахъ йІацхуштІ
АгІвычІвгІвыс йыцтаква,
ЙІацхуштІ ауат
АгІвычІвгІвыс йчпаз мгІва пшдзата,
АгІвычІвгІвыс йыргылыз тыдз бзита,
АгІвычІвгІвыс йрыпсгІаз
Уапчахв гъбата,
АгІвычІвгІвыс йкІыз
Бзибара пшдзата,
АгІвычІвгІвыс йалайцІаз
Ашвата...
Аун акІвапІ йаргы
АгІвычІвгІвыс дызгІвычІвгІвысу:
ГІвычІвгІвыс щта гІанижъырыне
Адгыл ахъахъ.

АЦІИС ШКІВОКІВАКВА

ИсызгайтІ сара ахъвыцра шківоківаквa —
Аціис шківоківаквa сызгайтІ.
Сшаъу гърымдыртІ анхарта—аглаццтырта,
Ахъышв шківоківала йглагІвнапсегІатІ,
Атолкъвын лашараквa рапш йгІасгвыквылтІ,
Асаби къахквa рапш йгІасыжвылтІ,
СгІаларкІытІ ауат зыла.
ПгъвычІгъвычІтІ аціис шківоківаквa!
Архъa хвйтквa рашва гІасархІвнтІ,
Абна чІыхквa рашва гІасархІвнтІ,
Ащхъa сышквa рашва гІасархІвнтІ,
Ашва шІыцквa срыздыргвыгънтІ,
АмгІва шківоківаквa сдырбнтІ.
СцитІ ауи амгІвала сайырта,
Саргъи сыквлнтІ амгІва шківоківа,
СрынйнтІ ауглаквa, снарыцлнтІ,
ХІацымгІвайситІ—архъa хІыквлнтІ,
ХІацымгІвайситІ—тыдз хІыргылнтІ,
ХІацымгІвайситІ—хІынхитІ, хІгвыгънтІ,
Зджъара хІa мгІвашІыцкІ хІчпнтІ,
Зджъара хІa къыжшІыцкІ лыгІгнтІ,
Зджъара йхІыргылнтІ ачвахІаджаквa,

Зджъара йштІыхІхитІ хІара атдзакв,
 Зджъара хІрыцпІ ауасахІвыча,
 Зджъара завод шыц хІыргылитІ,
 Зджъара асабиква ахІрыпхытІ,
 Саргы ауыса шыцквa згІвитІ —
 Ауыса шыцквa, ауыса бзиквa,
 АугІа ргвы-рпсы йнадзауата,
 АугІа рбыжквa удыргІауата,
 АугІа ашвата йырчпауата —
 Зынгы зджъарагы заджвгы ймгІаскІва!..
 Араъа хІклабинет ашв зыла гІыртІ—хІв а
 ТшгІанатІитІта—апша дгІагІвнанарышвш а
 ДгІашылитІ хІара хІызнапІыцІу,
 ДгІашылитІта дцІыруа дсызгІайитІ,
 Абарасагы йхІвауа:
 «УгІвума?! — йхІвитІ. —
 УхъвшвшгІума?! — йхІвитІ. —
 ЗакІы уазхъвыцума?! — йхІвитІ. —
 АчІвыйа ауи аъара уыззхъвыцуа?!»—
 йхІвитІ.

Иа—датша заджв дгІашылитІ
 УыскІгы змам... —
 Схъвыцраква-сцІис шкІвокІваквaгы
 рхІит І,

Зыла тшцІырпгІитІта —
 Тыр-р—хІва йкІылпсегІахитІ ахъышв.
 Саргы срыцтахъшитІ ауат
 Нашхыйата,
 Спсы тырхта йрыцыргауазшва йызбауа...

Ах, йзачІврыцІахайа
сара сбазара,
ИзачІвгврыдзгахайа
сара сымш!
ИзачІвмцырахайа
зынла са сыпщІа,
ИзачІвтшвахайа
зынла са сдуней!..
Ах, аціс шкІвокІаква,
швабаца,
СызІаныжвжЫа сара
йысхъазыта?..
ЙгІашылызгы дджвылцІхитІ —
Ашв гІаквикъытІта ауаргва—хІва.
Саргы счІванІ —
йсмагІныхымкІва закІгы,
Апхъага йгІацІцІуаш анапІлагІвырагы
спахъ йыквпІ..
ИзачІвгвымхайа ауысагІв данымуысауа,
ИзачІвгвымхайа агІвычІвгІвыс
данзымхъвыцуа...
Ах, ауысагІв, ауысагІв,
Иабоу уара уціс шкІвокІаква?..

ПХЫНЦЫГІВА ЗШУ АЖВА

Афилология дырраква рдоктор
апрофессор Бекъыз Лъейльа
йлызцауата

ИгъзымгІвуашызтІ ари.
Мурадта йгъсымамызтІ.
СгІврауыскагъи йгърылапхъадзамызтІ...
Ауаса —
Сгвы йгътыцІуам,
Йгъсхъаштылуам,
ЗпсарчІвы сыкву йапш
СцІыхъва йтагылапІ
Ауи.
Саргъи
Абар
Скъадьам гІасахвитІ —
ЙызгІвырныс,
ЙызгІвыта—сгвы сыртынчырныс,
Уаргъи,
АпхъагІв,
Иджъаусырщарныс.
Черкескъала апны
ХІхагІагв агІвгІвчва

Райззара акІвшитІ.
 АгІвгІвчва, шваргъи йжвдыритІ,
 Гвыбзыгъата йзчважвитІ,
 Пшдзата.
 ЙгІачважватІ ари атшынгъи
 ЩардагІвы.
 Щардагъи рхІватІ,
 Щардагъи гырзымхІватІ.
 Исайыру ауи гъакІвымма:
 Заъара учважвалакІгъи —
 Угвы йту гъузыхІвум абгата!..
 ХгІапсан хІчІвапІ.
 Азаджв —
 Ипахъ йчІву йызкв тшыцІайкІын
 ГазеткІ дапхънтІ;
 Азаджв —
 Иблокнот гІатихын
 Уысума закІы дазхъвыцитІ;
 Гвыджыгъи
 Рхъаква азаргванта йрчпан
 МшыркъвараквакІ рхІвитІта
 ТшдыркъахвитІ —
 Йымчвасысныс ахъаз... —
 Ауи апшта агІвгІвчва-аздыргІвчва
 ИджвылымцІуата
 Азал йшыгІвначІвзз йалпІлатІ!..
 «Пшпаучпуш,
 АгІвгІвчвагъи угІапІ,
 ЙгІапситІ», — хІва

СазхъвыцгІвацатІ акІвыи —
Атрибуна-гІачважварт
ПхІвыспшдзакІ дгІаквгылІ.
АпхІвыспшдза дгІачважвун,
Лчважвара ахъа
ГІакІапуан рыцІа-рыцІа.
АпхІвыспшдза дгІачважвун —
Азал тыбгІаду йыгІвначІваз,
ИалахІахта йчІваз агІвгІвчІвагы —
Атшын ашуара йарыкІандзата,
Тшызрайджьта,
Иахъхввахта йгылу
Анартыхв пІашІква
Ахъвлапынхъа хъшвашвара хъгІа
МачІмачІымца рпсы
шгІарнатхуа апш —

Ужвы
Аджваджвымца
ТшгІадыррайшахуан.
ГІвба-хпа дакынкъа рахІа
дгымчважвастІ—

Иара
Азал зымгІва
Сыкъта
Аун йгІахълырчІвалхъатІ
Рпахълагы тшартхын
ЗымгІва дзыргІвитІ.
Ларгы дгІачважвитІ.
Пшдзата лбжы гитІ...

ДаъапІ гІвычІвгІвыс —
Гвыбзыгъата, акъыль йымата дчважвауа,
Ауаса
Иажваква рпхара уазыпшгІумца
ИхІвауа уарыгІапсауа,
Уаргы узимаргванхауа.
ДаъапІ гІвычІвгІвыс —
Йблыбылуа, йсачІуа дчважвауа,
Ауаса
ИхІвауа агвыбзыгъара уызгІамауамца
УирыгІапсауа,
Уаргы уизымрылашарауа,
ДблызтІхІва, дсачІызтІхІва —
УизацІымхъийуа,
Заджвгы дазамырпхауа
Зхъазы йычвхуа амцачкІвын апш
дычвхуа.

Аныгы арыгы
Ракъылы ргви
Сара ари акІвпІ йызшІсырпшуа:
АжвгІванд
ПетхІва цІагъала
ГІвабджьадза йцІащыхпІ,
Амарагы,
Хъарадза,
АпетхІвагІважъ йгІалпшнтІ,
Ауи
СажнакІ аъарала йачвыхъарата
Маразшва датша къапц гъажъхвыцкІ

ГІаКІЫлпшІтІ,
АцІейкВагЫ ауи ахъаз, —
«Уа-а, ГІвмаракІ!» — рхІвІтІ,
АдукВагЫ ауи анырбара, —
«Амш ГІалапІатІушІ», — рхІвІтІ.
АзакІы марапІ,
АзакІы марамцыпІ.
Азаджв —
Іакъыль марапІ,
Ігвы марамцыпІ —
Ауи акІвпІ ауи хІзизымырпахуа.
Азаджв —
Ігвы марапІ,
Іакъыль марамцыпІ —
Ауи акІвпІ ауи хІзизымырлашарауа.
АныгЫ арыгЫ
Ракъыльи ргви —
Арат аницІралагЫ
УандыркІ йацІахІву агІвычвкІ —
Райшата йхІхІвапІта —
Ігъацахъуам.
Іара акІвпІта —
ЗымГІвагЫ йгІдыритІ:
ЗгІвычвкІ ацамхъуа агІвы
АкытГІвына дбазузтын —
Акытквтадза дгъзыцушым,
Акытквта дбазузтын —
АкытГІвынадза дгъзыцушым.
ХІакъпІ.

ИгIабадзаухыз

Азал анны

АпхIвыспшдза лажваква

ГитI.

«ИшIымчIванда!» —

хIва схIвапсауа спшуан —

Ауи аъара йгвыбзыгъанта

Лажваква!

«ЙызгIаланда!» —

хIва тшцтIысхуа сдзыргIвуан —

Ауи аъара йалашаранта

Лажваква!

«СаздзыргIвланда!» —

хIва лбжы саздзыргIвуан —

Ауи аъара йлашаранта

Лбжы!

«Стапшланда!»—хIва ллакта стапшуан—

Ауи аъара йпшдзанта

Ллакта!..

АпхIвыспшдза лакъылы лгви —

ЙацIважвитI, йацIкIитI.

Ауи марамцы гылымам —

Ауи

ЙанакIвызлакIгы

ГIвмаракIта дкIкIитI...

Азалгы

Ауи агIвычIвгIвыс пшдза

ИлыздзыргIвитI...

Саргы

Ауи азал анны сгІагылта
ПсымхІваз —
УахъІва араъа
Ссатырквала йсхІвитІ:
Сымш анчыцу,
СыцІх анчыцу —
Зынла йгІагылыз марата,
Зынла йгІатшкІларыцІыз мзыта
АпхІвыспшдза
АугІа рпахъ дгылата
Дчважвауа дызбара
СтахъыпІ!

«Сгвы гътынчым ужвыгън:
АпхІвыспшдза лыхъаз ашвакІ —
Игъуарадым, момо! — ашвакІ! —
ИрыласхІвара стахъыпІ
АугІа...
Черкескъала анны дбазитІ ауи.
Жвбата йаквгылу
Атыдз хІгІаду дтапІ.
Ауи атдзы уанашра —
Къайдыхв асин гІаугваланаршвитІ.
Ауаса
Лъейльа лтдзы
Къайдыхв ацкІыс йхІгІапІ,
Ларгъи —
Къайдыхв лацкІыс дпшдзапІ!
Къайдыхв — лымачв акІвын йкІкІуз,

Льейльа—лгвы кІкІнтІ.
Къайдыхв — лхъацІа йгъычуазъ
ИзылыркІкІун лымачв,
Льейльа — аугІа йбзазауа
ИызылыркІкІнтІ лгвы.
АугІа йбзазауа
ИызылыркІкІнтІ лажва,
Дара ражва шкІкІлахуа
ДлырбнтІ...
Ашва лзысхІвнтІ
Аун агІвычІвгІвыс пшдза, —
Шваргъи, сайщчва,
ИшвызнасрыпсгІнтІ аун ашва

АУАСАХЧА ИЫИАЧІВАҚВА

Адгьыл алегенда
СалалитІ сара...
Сара суасахчан.
Ауасаква рхчара
Заджвгьн сгьадйымцалтІ.
Ауасахчалабагьн
Мчыла йгьІаснапІыцІайымцІатІ
Са заджвгьн.
ХІлокІква ракІвпІ
Са йгІаснапІыцІазцІаз лаба,
Сара йгІасазхІвыз:
«Адгьыл ашІахъа уырба»,
Сара йгІасазхІвыз:
«ИуыргІа
Адгьыл агвы шкшауа»,
Сара йгІасазхІвыз:
«Иуырдыр
Адгьыл агвы шбылуа».
АлокІква ракІвпІ.
ХІсабихъа апхызпшдзаква ракІвпІ.
Абыжьква ракІвпІ.
СталтІ саргьн

Щымтахъата
Ауасахчаква рхакв.
Ауасахчаква радгьыл ськвылтІ.
О, ауи
ЗакІыта йадгьылпшдэанта!
Са зынгыи
Ауи апи адгьыл
ЩапІ гьыквзымгасызтІ!
Ужвы абар
СгІаталтІ сара
БаталчапІан акІвар..
Ауи асхъан сара
СчкІвыитшытхакъан,
АхІвессаквагыи
Срайпхызуа ссахъан пшдзата..
Адгьыл алегенда
СалалитІ сара..
Сара суасахчан,
Уаса схчатІ са
Сызхъара,
Аква гІаквун, йыздырхитІ,
Ауаса аква
ГьырзыгІамдзузтІ
АхІатшпы йыцІапсаз
Ауасаква.
УадыргІвана —
Жаква акІварква,
АкІвар пшдзаква.
УадыргІвана —

Къайдыхв абжъага
Атыдзка.
УадыргІвана —
Адуней зымгІва
Абыжъква...
О, сара сабанамдзуз!
Сара
СашІамсуата
СашІын агІамдара,
Адуней апны
Иъастахъыз самдун,
Адгъылта йздыруз
ЗымгІва рпынгы снадзун.
Тшышла
Адгъыл йазсырчІвунта
Сара сгвы,
Уахъышла
Сныкъвун сара
АйачІваква рпы,
Сныкъвун схІвапсауа,
ИачІвипхъадза
Сыла азчуа,
АйачІвасабагы
ХІвапсагІвата йсырчуа!
Амызгы сыквылуан
СуасахІвыча срыц,
АйачІваква рпынцІа
АкъвынчІынфыгІв тасрысуа
Исфун ажърыдз!..

Адгьыл алегенда
СалалитІ сара...
Ауаса срыц
Архъа ськвынта ауиъарá—
Амара садырхитІ
Сшабауа,
Анурква зымгІвала йгІагвыргъыитІ
Схъа уалагата
СщанІыдза саркІкІауа!
ИшпагІасмайгвыргъыуш ауи:
Зъара гІамта
Иари сари хІацызйа!
Ансищымта
ХІара хІанйалун,
ХъгІата тшакІвхІыршун,
Ауаса хІакІвыршата
ХІымшква зымгІва цун...
Амыз щта!
Ауи сшабауа —
ИкъашхитІ:
ХІанашыгІакІвашуз
Ауахълшдзаква
Агвы йгІаташвитІ.
Зъаразйа,
О. зъаразйа
Ауи сари
АжвахъгІата йабахІхІвуаз
Ансиуахъ!
Зынгы —

Сара
 АуапIа схъыгIва
 СгIацIпшуа
 АхIатшпы,
 Иаргы
 АкIвар анырчвла
 ИгIаквчIвунта ахва апны
 Турых гIаснахIвуан
 Щардата,
 Турыхпшдза:
 Щарда гIамнадунта —
 Иадыруан ауи щарда.
 ИгIайта игIачIвушын ауи
 Сыдзхъабырг —
 АльагIвпакжв сара
 ДгIаснарайсра гъатахъым.
 Ибжы агIахъатI
 ДшгIасайсуаз альагIвпакжв:
 «Уахъа уара
 ДанбауызгIайуаш «салашв»?
 УачIвы уылачвуаштI,
 Угъызгылхуашым щажы...
 ИауыпI шта,
 УылачвпIта —
 УсщыпI-усщы...»
 Иаргы абараса
 ИгIаквчIвалунта ахва —
 ХIабабалун,
 ХIайчважвалун хIара.

Спхызпшдзаквагъи
Йнарыладуан йкІауа —
Зны йпхІвыспахауа,
Зны йщхъакъарабахауа,
Зны шкІвокІвасышта йкъагІаз
ЦІахауа...

Зынгъи
СуапІа шсыкІвыршаз
Мадза-мадза сгІацІуанта
АхІатшпы
ХІара хІацымгІвайсуан
ХІабаркІы:
Иара айначІваквa йрылсуа,
Сара айначІвара сылсуа...

Адгъыл алегенда
СалалитІ сара...
Сара суасахчан.
Ауи—ужвы йшырбауала —
Иласым анхара
Сара сыхъаз
Романтикамадзъан,
Угвы знымчвгІуз
Лирикапшдзан...
Сара ауи асхъан
Ауи аъара уарад схІван,
Быхъвгъи кІваргъи
Суарадквала йтсырчвгІан —
УахъчІва

Ауат хіківарква рпны
 Пшахвыцкі шгіасуа —
 Зыла йгілахівачвітІ сбжы,
 Зыла йгілахівачвітІ
 Быхъвгы ківаргы бнагы —
 Суасахчауарадкава
 ГадрыхівачвітІ зымгівагы!
 ХабадыритІ
 Сыбыхъв къапшкви сари,
 ХабадыритІ
 СкІвар лашаракви сари.
 ХабадыритІ
 Садгылпшдзи сари.
 Мышкіы срызнайта
 ИагІаджвыквсцІара уарад —
 Уарадта йгіаджвыквсцІалакІгы
 Зыла йсыщтІырхитІ ауат,
 Сара йгіаласрышвитІ,
 Дара йнадырдзахитІ —
 Абарауаса
 Хіадгыл ауарад хіхІвахитІ!..

Адгыл алегенда
 СалалитІ сара...
 Сара суасахчан.
 ЦІлата сгіайтІ ужвы...
 Иабадзажвлпшдзу
 АгівычІвгівыс йгвы!

БАРА БПШВЫРХЪЫЧЧАРА

Иабадзапидзу
Ари адуней,
Иабадзалашару!..
Сгвы йгытыцIуам сара
Бара бпшвырхъыччара —
АгIапын агIалатыртырра йапшу..
СгънамгвыгъахуазтI сара
Бара бпныла,
СгънампшыхуазтI.
Сгвыргъарагъы хъызгIван
Ихъшвашвахаз сгвы ацIашвыла,
Снапшрагъы —
ИзымдырдзакIва ахшам йгIаншаз
ШыйачIвата
ИхъвацIасчIыгвын,
Исрычвын —
Снамгвыгъахуа-снампшыхуата
СчIван..
Ужвы — йгIаншаз ачIвыйа?
АгIапын йгIайыз акIвма?
АцIлаква йгIахIвансаз ракIвма?
АшIапхараква рпны

Адгыл зхъа глалылзырпшыз
 Ахлвра члхвчквлыиква ракллма?
 Момклма —
 Тшызрауыз сара сшаквллра,
 Тшызрмадзас сара стынчра
 Акллма?
 Йгласыршлхаз ачлвлла
 Уахчлва
 Знурцкаква сахыла йглаубщтыз
 Бара блшвырхъыччара хъгла?..
 Са сгъхардуглвым.
 Бара сгъбыщтамылтл,
 Сгънатамгылтл бллхъва, —
 «Ачлвлла сара
 Ауаса зсызинуаш?!» — схлзауа.
 Сара сгъчлвыуаркллам.
 Сгънатамгылтл быщта —
 Дзынгъырдыта снабыщтахъквауа,
 Бщаптыпква ладзыла йсырчуа.
 Йгъсымрычвштл сара бымшгы,
 Йгъсымрычвштл сара быцлхгы.
 Бара бллахъынхлвхтл.
 Исзыглабырккллахтл
 Блшвырхъыччара анургы..
 Иабадзапшдзу
 Ари адуней,
 Иабадзалашару!..
 Момо, бара бгъгласыдгылуам
 ужвыгы,

ТшбрыхъаритІ,
Ауаса
Бара бпшвырхъыччара
Анур хъІа
Сара йсыгІадзахъатІ,
Сара сгвы йгІаталхъатІ.
Бара бпшвырхъыччара анур
Папын марахъІата йгІадзан
Зыла йарартІ ацІашвы —
Сгвы йыквымцІуа йыквыз.
Саргы снагвыргъатІ,
Саргы снагвыгъатІ,
Саргы снахІвапсатІ,
Апхъала ацІысгы
БáргванхатІ сгвы,
Сгвы бацрихатІ.
Апхъала йапшымкІва
Зыла йсаргванхатІ
АцІлаква,
АпсегІачІквa,
Адуней акъахъра,
Амара анур...
Аурамла сымгІвайситІ..
АугІаква.
Атыдэква.
Амашинаква.
Заджвгы са сгынуысым,
ДасуэлакІгы
Йара йнур йыцта

Йапхъала дымгІвайситІ.
СымгІвайситІ саргы,
СымгІвайситІ —
Бпшвырхъыччара нурта йсхъагыла,
Сапхъала сымгІва аркІІауа...
Санпсрагы —
Синта йсзалуаштІ сара
Бара бпшвырхъыччара гвапа...
Йабадзапшдзу
Ари адуней,
Йабадзалашару!

БАРА САНБЫЗХЪВЫЦУА

БзачІвгІвычІвгІвыспшдзайа бара,
БзачІвгІвычІвгІвыспшдзайа!..
Бара санбызхъвыцуа —
Амара къаглауа йзбитІ,
ХІврапшдзата йкъаглауа:
Ауи
АжвгІванд чІыхв агвы йгІатагылыи
Анур зигІваква
Хъатазкъла йаунаштуа
АжвгІванд агвбырг йтакъаглаз
ХІврапшдзата йкІкІнтІ,
Адуней
Псы зхъата йыкву зымгІвагыи
Дасу йъагылу йгыла
Ауи йапшитІ,
Ауи джъарщитІ,
Ауи йайхІвапситІ,
Ауи йайлахІнтІ,
ТшщтІызхыз апессгІачІвкванадзара
ИшгІачІвалхуаш рхъаштылхын
Ауи йапшитІ,
Ауи йазцитІ...

БзачІвгІвычІвгІвыспшдзайа бара,
БзачІвгІвычІвгІвыспшдзайа!..
Бара санбызхъвыцуа —
АкІадза чІыхвду назбитІ,
ЗыиІа ухъызкъялуа
АкІадза чІыхвду, —
Знадылрапшдза йазпшуата
Атдзымшы апны йадгалу,
Йымтацахас атацачкІвын
лапшта

Ипшдзу,
ИчІарачІу,
Исайыру
АкІадза чІыхв, —
О, араъа
ХІврапшдзата йаъадзу ббумаІ
ИшкІвокІвата,
ИчІыхвта,
Икъяпщыта,
ИшкІвокІвасышта,
ИчІыхвткъяткъята,
ИкъяпщмаскІвата,
Игърата,
ИгърачІыгърата,
Ичвапщта,
ИгІважъята,
ИцІыргІважыгІата,
Имзышта —
ИлалкІкІгІауа,

ИалалкIазкIазгIауа,
ЩаИыргылырта умауа,
Дасу агвыргъаща ишдзала
ИгIагвыргъауа,
Уаргыи ауат уырпшуа,
Ауат урыздыргIвауа
Угыланхауа...

БзачIвгIвычIвгIвыспшдзайа бара,
БзачIвгIвычIвгIвыспшдзайа!..

Бара санбызхъвыщуа —
Спахъ бгIагылхитI,
Бнур спяхъ йгIакIкIахитI шIыц-шIыц...
ИыгъымбастI
Ба былаква рапш
ГIвычIвгIвыс лахийа,
ГIвычIвгIвыс лахъгIа,
ГIвычIвгIвыс лагвыбзыгъа, —
Адуней ахъахъ апны
ХIарамагIа ззырхIвауа ртамкIва,
Ащата,
Ахщата,
Цридзата
ЗымгIва йырпшуа...
Бара бгвы апшгы
СгъанымIастI сара гIвычIвгIвысгвы:
Ицкъата,
ИхIальальта,
Ишдзата,

Асаби йгвы адкІысгы
Илашарата...

БзачІвгІвычІвгІвыспшдзайа бара,
БзачІвгІвычІвгІвыспшдзайа...

Снашхыйата бара санбызхъвыцуа —
Снашхыйара
РыцІагы йпшдзахитІ,
ИцІолахитІ,
Зцриква гІанызжъта
Йызхъазыта,
МгІвауыра йыквлыз амгІвайсыгІв
Иапшта снашхыйахитІ,
УацІыхъвангы
Исхъазызара стахъыІ,
Исхъазызара:
Хвитта,
ХъгІата,
Ауырата,
Сгвы йшатахъу апшта
Бара сбызхъвыцныс,
Абзазара сазхъвыцныс,
АгІвычІвгІвыс сйызхъвыцныс —
Схъвыпраквагы
Зынгы йшІымчІварныс...

БзачІвгІвычІвгІвыспшдзайа бара,
БзачІвгІвычІвгІвыспшдзайа!

КОСТА ХЕТАГУРОВ ИЫННАРА

Салъам, Коста!
Уаргын араъа уанбаглай?
Араъа мшкІы акІвынцтІ
Ауахъ сара уанызба:
УуапІа квайчІва
УыжвгІвахъа йтарпата
Абыхъв шІабабаду
УыцІсуан йухъазыта, —
Уцауазарын уара,
Ушцадуз апш,
УынбжъагІв-суратчпагІв
Қърымшвокъвал йпны.
Саргын
Уара укыт йтабзазауа
СынбжъагІв-суратчпагІв
Итыдз-суратчкІвын
Апахъ сгылата
Снауыцтахъпшуан уара:
ЩымтахъанщдзакІ.

Ужвы абар
Уари сари хІанйатІ

Орджоникидзе къала апны,
 Адрамтеатр апахъ.
 «Шаххра» уапшуазарын
 Атеатр апны?
 СпектакльбзипІ, момо.
 ИдыргылІ бзита.
 Асатин бызшвала
 СгъампысызтІ са спектакль.
 БызшвапшдзапІ,
 ЙІлатиарыхІвачвгІун асцена,
 Аж-жа—хІва угвы арчІвитІ —
 Агвым чважваща йашІырпшдза!
 Тхапсаев щта?
 Тхапсаев дугвапхама?
 Саргы дсгвапхатІ.
 ДгІахъмаруата йгъудырам!
 Ажвипхъадза,
 Чпащипхъадза —
 Райшата йгвы йІлатихитІ!
 Агвы йІлатыцІуа гъхъваргахум
зынгы.

УгІазг ачІвыйа араѣа апны,
счІвылагІв?..

У-у, йсхъаштылхын:
 Арыгы уара йухаквпІ!
 Араѣагы утан,
 Укытгы гъхъарам араѣа.
 Уара уасатинпІ,

Асатиншта угІайтІ.
Ари акъала апынгы
Уара щарда убзазатІ,
Щарда утанхатІ,
Уыса щардагы угІытІ.
ВладикІафкІаз бзита йудыритІ,
Ауаса ужвы, йубума, йдатшахатІ.
Аурам тыбІаква
РыцІа-рыцІа тшдрыпшдзнтІ:
Ленин йпроспект.
Ной Буачидзе йурам.
Киров йурам.
Анахъанат аурамква.
Ала хъырхитІ,
ИдрылашаритІ агвы.
Атыдква тшщтІырхитІ...
ТшщтІырхитІ аугІаквагы.

ШыцпІ Орджоникидзе.
Орджоникидзе пшдзапІ.
Теркъ дзыласгы —
Ащхъаква рпны йгІатыцІта
Ари акъала барапшра йазгІайшва,
КІафкІаз йащардахаз
Атуристка йыршІпшуазшва —
КІафкІаз гІахІвыщала
ЙымгІапсауа йгІахІвуа,
Ихъыччауа
Орджоникидзе йауацІкъытІІ

Орджоникидзе йауацІкъытІта
Нальчикла йархаутІ
Къахвта,
УацІыхъван ауи глацапитІта зындла—
АнцІралагы йгъмаджъанхымма
Теркы! —

Йхъапалуа
Каспий шкІвоківа йазыгІвнтІ...
Уней, Коста!
Ари ацІа пшдзала хІыквспІта
АпаркІ апны
МачІкІ хІнаныкъвагІаныкъвапІ...
УгІакІныцІ
Уызхвынгылу ари ахІахъвгы...
АхІы,
Араса тшгІаквырхІата
СыжвгІвахъа
Псейспа угІакІныцІ
Тынчта...
ХІахъпацуш ухІвама?
Абарыла.
Абараса.
Абари аурамла.
Арыла гъхъыжгІам рыцІа...
ХІ.Черкескъала апны апшта
ЙдыргылитІта атыдзшІыцквa —
Аурамквaгы хъыржгІитІ
Ишубауа апшта...
Хъарадзушума —

Абар апаркІгьн.
ПшдзапІ...
Пабадзабзійу
Уари сари хІшанйаз
СымгІва ахъа!
Ужвы акІвпІ щта мгІва сангІаквъл.
Съацаун?
КІафкІаз сапшныс сцитІ.
Грозный кьалала сджвыквылуаштІ
УачІващта...
Коста, Коста!
Сара щарда цІуата
ИуасхІвра стахъын
ИгІатнажвауа сгвы йту, —
Уаргьн угьыгърым
Сажва мкІчІвква рыхъаз:
Уари сари
Ужвы хІананйахуаш
Анчва йдырпІ...
Сара
Уара уынйара
ИанакІвызлакІгьн сайгвыргъынтІ.
Уара уакІвпІ сара
Асатин угІа сзырдырыз,
Абаза угІа рапшта
Бзи йсзырбаз ауат.
Ихвбахауа акІласс сапхъауата
УсызгІайын —
АбакІ йапш,

АщакІбакІ йапи,
 ГІвычІвгІвыспшдзакІ йапи
 Щарда гІасаухІвтІ уара,
 Щарда угІасайбжьатІ...
 Иудырхума, Коста,
 Абазаква урызгылта
 «ТараскІон йауаз Тартарен»
 Ишйыквущыз зымчІвхІва ахьызта
 Зны!
 Абазаква —
 АнцІралагын йшугІацкьаз,
 Абазаква —
 АнцІралагын йшугІапшдзаз,
 Абазаква —
 АнцІралагын йшугІарайшаз,
 АнцІралагын йшрылаз
 ХъацІарапшдза —
 ИызгвынгІвуаш зымгІва
 ИыргвынуыргІвуа
 Амара йагІвызу,
 Амачвысра йагІвызу,
 Ацхысра йагІвызу
 Ажва шухІваз
 Уара!..
 Ажвабзи нцІра аманІ,
 Зынгын йгыдзуам.
 Заджвы йзухІвауа
 Ажвабзи
 ИачІвата

Зышла йгІакІкІуштІ —
Зынгы йымчвхныс ахъаз;
АугІа йырзухІвауа
Ажвабзи —
ИачІвазкьта
Анурпшдзаква аунаштузштІ
хъатазкьла.

Ууысаквагы,
ХІара хІуысагІв мчхъа,
ХІ-КІафкІаз йауацІхІвачвгІатІ.
Адуней апынгы йырдыритІ,
Бзигы йырбатІ ауат
Сара сапш...
Саргы
Урышвла
Бзита сапхъауа санца —
Ууысаква срыпхъатІ,
Ууысаква сгвапхатІ, —
Аурышв бызшвагы
Уара сара усзырдырыз —
Адгьылдза квырмыш азысчпигІ са:
Иазырчпауа аквырмышзкьква
ПрылазтІ са сквырмышгы!..
Пудырума швабыжта йсгвапхаз?
«Айыбачва ран»!
Бзита йугІытІ. Бзидздзата!..
УсрыгІапсазанІ.
Уней, Коста,

УсырцахпІ.
Ауи акІвмызтын —
Уаргын аджамгІат глаузыпшгІапІ,
Атеатр йгІайуагын
Урымбахырквын йнагІвгІагІвпІ.
Амара гІакІашвадзырщапІ,
Теркь ацапахдзырщапІ
Ащхъаква рпныла,
Адуней гІахъвашадзырщапІ,
НагІвгІагІвра тарцІапІ —
Ауат уанрымбахра
Уара!
Уара — аугІа уртахъыпІ
Арт ащхъаква шыртахъу апш!
Уара — аугІа уртахъыпІ
Ашвакка шыртахъу апш!
Уара—аугІа уртахъыпІ
Рыбызшва шыртахъу апш!..
Арат адакыккъаква
Сгвы йтазлуштІ сара
Щардала.

Псейспа сгІакъвыцІхтІ
Коста йсин сара.
СгІакъвыцІхтІ ауи —
Сгвы гІанхан ауыла..
Коста сара дсыцпІ,
Коста дсыцпІ анцІрада:
Сымара дацІагылитІ,

Даггаддиги симыз,
Сытгыва дауап,
Дсыцквп! ауи
Мгыва!

Пушкин йапшта,
Лермонтов йапшта,
Некрасов йапшта
Коста дсыцпІ сара!..

Орджоникидзе, бзила.

АТЕАТР АЗГЫЛРА АЖВА

«Литература газет» апы
АмакІра акІвшитІ, —
ПамаркІуагы ари акІвпІ:
УахьчІва хІзаман апы —
ИхІхІвапІта —
Атеатр гьамажвыма?
УахьчІва хІзаман апы —
ХІапшыпІта —
Театр атахьума?
Акыно
Ани аъара тшанщІнахзара,
Ахъарабара (араса хІхІвапІ)
Ани аъара тшанахІвынчІазара,
Ауат агІвба ркъаругы
РыцІа йандузара, —
АмузыкІа дута йгІалалитІ,
РыцІа щарда гІарыцІаркІитІ,
ГІамталагы шІыпІалагы
РыцІа йтырчІапІ,
РыцІа йагвынргІвыпІ,
РыцІа йхвитпІ, рыцІа йауштпІ, —
Щта ауаса йанымчхъазара

Атеатр гыцIадыршвкIвалумиштI,
Атеатр гырымпсахумиштI,
Атеатр гыдымрыдзумиштI
РыцIа-рыцIа?..
Момо!

ИгыцIадыршвкIвалуам,
Игырпсахуам,
Игыдрыдзуам!

ИгыцIадыршвкIвалуашым,
Игырпсахуашым,
Игыдрыдзуашым —
Зынгы!

Ишпаурыдзуаш — театрдыа
ГIвычIвгIвыс данзымбзазауазара?!
Ишпаурыдзуаш—уъанацIсыз-
уъанапIатIауыз

Атеатр уананIауазара?!
Ишпаурыдзуаш—йъакIвызлакIгын
Атеатр анубауазара?!
ЧаражвракI рчпштI —

ТеатрпI.
ТацанадылракI цитI —
ТеатрпI!
НакьахIгIвракI аъапI —
ТеатрпI!
НбжьагIвчва гвыпкI
Аурамхъа йанIан

Ихъиччауа-йымшыркъвауа йадгылап! —
 Театрп!
 Абазар унарылал —
 Зъарасценайа араъа йубуш! —
 Изач!втеатрхйа ари!
 Г!выджъ
 Аурамла йшымг!вайсуаз
 Ианйат! —
 Ихъашвц!а
 Арыгъи штеатрпшдзу!..
 Ишпак!ву шта
 Атеатр шыдзуа?!
 Момо!
 Атеатр гыдзуам!
 Атеатр —
 Абазара апшта —
 Иачпауа датшап!
 Ачпашаква апсахит!,
 Мг!ваш!ыц г!анайауит!,
 Иаъаз абзираквагъи ахъмаштыдуата
 Иг!айыз апылча йазыпшг!ит!,
 Амш йг!айуаш йазхъвыцит! —
 Х!къраль атеатр бзиква рапш:
 Атеатрду апш,
 Атеатрчк!вын апш,
 Сара бзи йзбауа
 МХАТ апш!
 Адуней атеатр бзиквагъи
 Абазара

ИабжыпІ,
ИагвыпІ,
ИахІврапшдзапІ!..
Момо!
Атеатр бзазитІ,
Атеатр нхитІ,
Атеатр апхъала йнаскІытІ!
АгІвычІвгІвыс дъадзагІвычІвгІвысу —
Атеатргы театрзлуштІ!
Луи акІвпІ!

ИГІАЧВАЖВИТІ ЗАҚЫ

Сгіаштінахиті къярукі,
Сгіаштінахиті къярукі,
Сгіаштінахиті къярукі!
Игіачважвиті зақы,
Игіачважвиті зақы,
Игіачважвиті зақы:
«Ушидзахара утахъызтын,
Укікіара утахъызтын,
Угівычівгівысхара утахъызтын —
Анхара тшат,
Анхара тшат,
Анхара тшат!
Щымтала ухъвың,
Щыбжъанла ухъвың,
Хъвлапныла ухъвың!
Уыгівзагың дба,
Уынбжъагівгың дба,
Уыгвлагың дба!
Ухъагың уазхъвың,
Укытгың уазхъвың,
Укъярагың уазхъвың!
Мгівадулагың уца, мгівашлагың уца,

МгІвадѣагыи уца —
 ГІвычІвгІвыс уйызца,
 ГІвычІвгІвыс уйызцІга,
 УизыпшгІа гІвычІвгІвыс!
 Ауаса уара,
 Ауаса уара,
 Ауаса уара
 УизымцаскІва гІвычІвгІвыс,
 УизымцІгІаскІва гІвычІвгІвыс,
 ДгІаумаускІва гІвычІвгІвыс —
 Ухѣа шаѣу дыр, угвы шаѣу дыр,
 УзачІву шаѣу дыр!
 Изумган заджвгы,
 Изумган заджвгы,
 Изумган заджвгы
 Йымшас укІкарá,
 Инамдзас упшгІарá,
 Йымхѣас уынхарá!
 УыскІ лухитІ уахѣІва,
 УыскІ лухуаштІ уачІвы,
 УыскІ лухуаштІ хІапхѣа —
 Иат ауи гвду, йат хѣвыщраду,
 Бзазараду!» —
 ИгІачважвитІ закІы,
 ИгІачважвитІ закІы,
 ИгІачважвитІ закІы!
 ИгІаснатитІ кѣарукІ,
 ИгІаснатитІ кѣарукІ,
 ИгІаснатитІ кѣарукІ!

МТАЦІМІНДА АПНЫ

Отар-йпа Георгий Махарадзе...
Апантеон апны сыйийатІ ауи.
Араѣа йщтІу Грузиншта апачваква
Збарныс сгІайын.
СынцІра апны зынѣи сгІамискІва
УахьчІва сгІайын пычІвта.
ЙгъзымбатІ ари нышвынтарата са.
КІадзадукІ апны,
КІадзапшдзакІ апны,
Йа хІатшплашарадукІ апны
АйсыгІвчва гвыпкІ
Йычвата урынйазшва —
Араса акІвпІ
Сыла йшгІацІалыз
Апантеон.
Грибоедов йхІатшпычкІвын
СгІакъвыцІхгІвацатІ акІвын —
ЛыгажвбжыкІ гІазгІатІ
сара ахъахъыла,
Йызбжыыз алыгажвгІи дназбатІ:
ДсгІан ауи,
Дажвын,

Дшабгаз дшкІвокІван —
Ихъабрагы
ИчгІвычагы йпцІагы.
Илакта лашаран,
Иылаквагы чІыхвын.
«Иапхъахауата угІайитІ, —
йхІватІ, — араѣа.
Сара суцхърагІуштІ, — йхІватІ.—
Абарат угІарыцыл».
СрыцылтІ саргы
ГІважвагІвыкІ раѣара йнадзуз
аугІа —

Хікраль ашыпІаква
Аныла-арыла йгІартыщІыз,
АкІазахква,
Аузбекква,
Алатышква,
Аурышвква,
Акъазанква,
Абелорусква.

Саргы сабазата срылан ауи агвып..
«Отар-йпа Георгий Махарадзе —
Ари акІвпІ сыхьыз,
Сыхьыз жвдыррквын —
ЙсхІвауагы жвдыруаштІ,
ЙсхІвауа жвдырныс
Са швабыжта йстахьыпІ.
Са йшвасхІвуашгы гьтурыхым,
ХабарпшдзапІ.

ГІвычІвГІвысхабарІ:
ГІвычІвГІвыс дшйыз,
Дшбзааз,
Ари адуней дзыквыз,
Ари адгыл ахъахъла дызныкъвуз,
Мара зГІайыкъвпхуз,
Мзы зйызГІагылуаз,
АГІахъвлара дшазыгъжважвуз—дхъвыцныс,
АГІашара дшазыгъжважвуз—дымГІвайсныс,
АмГІвайсра дшазыгъжважвуз —

адуней дапшныс...

ШвйыздыргІвы, сычкІвынчваквѣ, алыгажв
Отар-йпа Георгий Махарадзе...»

Аун йхабар ГІасархІвті саргын араѣа:

МшигІадзагын Апантеон дГІайнтІ.

АугІа йГІайуа

АуысаГІвчва рхабар райхІвнтІ.

Аун анхара ахъаз

КІапІикІакІгын гънайахвуам,

Иаргын аун

Аун аѣара йгвы атта йхІвнтІта —

Аун йынхара заджавгын хвы гызаквѣцум —

Амара анур хвы шырзаквымцІауа апи,

АГІапын акъаГІара хвы

шырзаквымцІауа апи,

Ашахв йГІацІнапыз хвы

шырзаквымцІауа апи,

АГІычІвГІвысаГІара хвы

шырзаквымцІауа апи.

Грузиншта апачвакwa
Рхабар йхIвнI къазула
Ари адгыл апи йпшдзу,
Йгвыбзыгъу алыгажw
Отар-йпа Георгий Махарадзе.
Ауи дчважwун.
Ауи сипшуан саргьи.
Зны — ауи демоншwa дызбун,
Ибзазартагьи араъа апины акIвшwa.
Зны — ауи дызбун уарбажwышwa,
Уарбашлазшwa,
Псейсна днарыкIвшагIарыкIвшауа
Ичыркwa йычwu йхчауазшwa,
Апантеонгьи —
УарбагIваразшwa йзбун.
Зны — ауи дмальянкышwa даъан:
АуысагIвчwa рпскwa йхчарныс
Ауысара дгIазшIнатшwa.
Зынгьи—зылагw апахъ апины
Зпачвахарзынакwa хъырщIгIата
Илагахаз аба-дыгажw дIапшын...
Отар-йпа Георгий Махарадзе...
ИшгIасархIвызла,
Дактерын ицIрата йымаз,
Марджъанишвили дIыцынхатI ауи,
Захарий Палиашвили дIынбжъагIвнI,
Тбилиси аурамквала
ИацныкъватI ауат йзнымкIва.
Уыса йгIвуан данчкIвыныз,

«Къаплъанчва зхъарпу»-гъи
 Збарла йдыритІ.
 Алитература йпсы апшта йбитІ ауи.
 МшигІадзагъи
 Ауи Апантеон дгІайитІ...
 Саргъи сипшитІ,
 Саргъи сйыздыргІвитІ:
 ИхІвитІ ауи,
 АуысагІвчва рхабар йхІвитІ —
 Зны дгвыргъауа,
 Зны дхъыччауа,
 Зны йыладз шкІвокІваква йчвгІайуа.
 Ауи сипшитІ —
 Арат ажваквагъи схІвитІ сгвыла:
 «Агвыргъаара алыгажв сабита дачпитІ,
 АрыцхІагІа лыгажвта дачпитІ асаби...»
 Отар-йпа Георгий Махарадзе.
 Абыхъв йгІацІгІауазшва
 Йбжыы згІитІ сара:
 «Азаман йанакІвызлакІгъи
 АхъвыцыгІв йгІайхъшвитІ,
 УадыргІвана акІвпІ ауи
 АхъвыцыгІв йпны йаннадзахуа.
 Ауаса акІвпІ йшбзааз
 Абарат:
 Ильйа Чавчавадзе.
 АкіакІы ЦеретІели.
 НикІолоз БаратІашвили.
 Важа Пшавела.

Серго Закіарнадзе.

АкІакІѣи Хорава.

Араѣа йщІу ауІа.

ХІаргы ауат руыс лашара йазыхІхІванІ:

Мравалжамиер!*
Мравалжамиер — агІвы йгвыбзыгъара!

Мравалжамиер — агІвы

йгІвычІвгІвысарІара!

Мравалжамиер — агІвы йхъвыцра!

Мравалжамиер — Абзазара!»

Аун йбжы сгвы йтыхІвачыгІаркІвитІ са,

Грузинштагы сара спяхъ йгІагылитІ—

ЙшІата,

Йпшдзата,

ИхъвыцыгІвта,

ЙкІкІауа.

Спахъ дгІагылитІ Амирани** дйапшта

Отар-йпа Георгий Махарадзе.

* Мравалжамиер — сквищарда, нцІрауыра.

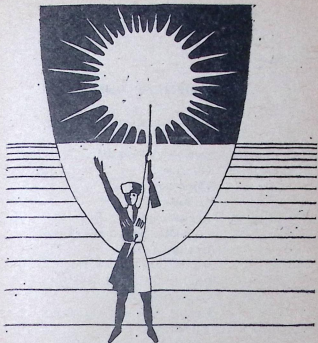
** Аквирджь (грузин) — шІалахІвара апны ауІа
рыхъаз анча амца йчгІазгъычыз афыр; абазала йухІау-
шызтын — Таджыаль.

«ДЫЗДА УЫЗЫПШГІАУА?...»

Джъасгъи агІвсхъата,
Адауышварагъи шаквгылхъата,
Саргъи
Астол электромза чІыхвчкІвын
Спахъла йхъвацІачІыгвдза йкІкІауа
«Армель квтасквышыв лирика»
Сапхъауа
Дауышвата счІвата —
Ахъышв йтІыз
Зынла,
Аргвандзата
Араса гІакІылггІатІ:
«Дызда уызыпшгІауа?...»
ИпшгІуз йхІваз гъзымгІатІ —
Аун ахъышв ацІахъ дачвыхъаран.
«Уахъа дгъзымбатІ!»—йхІватІ къахъта
ИацІгІуз...
Апхынуахъ
АйначІвара жвпІа йгІалггІаз
Ари ацІгІара —
Сара сызшІнатІ,
Сара сархъвыцІ:

Заджвы—заджвы дитахъпІ,
 Заджвы—заджвы дзыпшгІнтІ,
 Заджвы—заджвы дйызхъвыцитІ...
 Ауахътынч
 Адауышварапшдза йгІалггІаз
 Ари азцІгІара
 Сара сархІвапсатІ:
 Абараса саргы сыртахъханда,
 Абараса саргы йсыпшгІанда,
 Абараса саргы йсызхъвыцында
 Ари адуней съадзакву
 Ансиуахъгы,
 Ансимшгы —
 ИанакІвызлакІгы!..
 АцІх рыцІа-рыцІа йаласкІахъитІ,
 Ауахъ рыцІа-рыцІа йдауышвахитІ,
 Адуней рыцІа-рыцІа йтычхитІ;
 Саргы
 Армель уысапшдзаква срыпхъауа
счІванІ:
 Комитас йуысаква,
 Нарекаци йуысаква,
 Шнорали йуысаква,
 Фрик нашхыйа йуысаква,
 Наапет Кучак йуыса лашараква.
 Ауат ауысаквагы
 Ахъышв зыла йгІакІылггІаз
 АзцІгІара гІарылггІнтІ,
 Сара спны аджъауап йазыпшгІнтІ.

Схъа гІаштІысхитІ саргы..
Дызда сыззыпшгІауа сара
Ари адуней апны?
УгІажвпІарата
СъарылазлакІгы,
МгІвата сызквызлакІгы,
Ащымтахъа лашара апынгы,
Ахъвлапынхъа алабыдж апынгы,
Амш айшыс апынгы,
АцІх ауыра апынгы —
СыззыпшгІауа дызда сара?..
АгІвычІвгІвыс йакІвхапІ.

АПОЭМАКВА

АГІВЫЧІВГІВЫС ІЙХВАГА

Ажва гьалам—шарда цІнтІ ауи...
Абазашта
МшщымтакІ йтыцІын
КъадгІвакІ,
АйфандпсылакІ,
МуъазинкІ
ХІаджъчпара
Макъа-Мадинала йджвыквылтІ.
Ауат шцуз згІаз
Заджв дрызгІайтІ ауат:
ЗацкІыс хІаджърат даъахым
ХІаджъраткІ,
ЗацкІыс гъыччвгъа даъахым
ГъыччвгъакІ,
ЗацкІыс хъахъчІва даъахым
ХъахъчІвакІ.
«ІауыпІ-йнахъапІ,—йхІватІ,—
ІгІасхІаджъратыз са,
ІауыпІ-йнахъапІ,—йхІватІ,—
ІгІазгъычыз адуней апны,
ІауыпІ-йнахъапІ,—йхІватІ,—
ХъахъчІахыта йсчпаз.

Ужвы йсыргIвахпI
ГванахIта сара йсыму:
ХIаджычпара сцапI ужвы», —
йхIватI,

ДастI
АкъадгIва,
Айфандпсыла,
Амуъазин
Днарыцылын
ХIаджычпара днаджвыквылтI.

ПымгIвайситI ауат.
ДхъыччитI акъадгIва.
Луи йгыхъазым —
Айфандпсылагы дхъыччитI,
ИшрычикIлауа апш
Ауат йрычикIntI
Амуъазин.
ПырхIвитI ауат,
Агъыч араса йархIвитI:
«Ацгвы хIаджъхан —
ХIаджычпара йцитI ацгвы!
Аквыджьма хIаджъхан —
ХIаджычпара йцитI аквыджьма!..
НцIрата йуымаз
Гъычрала йуган —
Ужвы ухIаджъхуштI?!
ХIаджычпара уцуштI ужвы?!
Пацы ухIаджъратын —

УачІвы уара ухІаджъхуштІ?!»—
Араса рхІвнтІта
РжакІахахаква рццитІ,
Партмакъхъаква дырхъитІ
Араса рхІвнтІта.

ЙымгІвайстІ ауат
ЩапІыла,
Уандырла,
Гъбала.
Ужвы махтшала
ЙымгІвайситІ йащтырхъхва.
РымгІвайсра апынгы
Йгыпартшуам ащІралла йхабзу:
Тшыла мгІва йыквлитІ,
Уахъыла йыквцІнтІ мгІва...
Абар
ХІымгІвайсчвагы
Йпхъарныс йщІыхъвахауата
Зджъара йгІашластІ.
КъаладукІ апы.
КъалабайакІ.
Ауат йырхІвнтІ:
«Араъа хІпхъахпІ уахъа.
УачІвщыбжъагы
ХІъанадзуш хІнадзуштІ».
Араса рхІватІ йщІталы
ТшандыргІалхтІ.
Партмакъ йхъчныта

ДычвитІ акъадгІва,
Айфандпсылагы
Иартмакъ йхъчынта дычвитІ.
Ауат йырчауа йчпитІ
Амуъазин.
Заджв дгъзычвуам:
Агъыч йакІвпІ ауи.
Ауи дхъвыщитІ,
Дыззхъвыцуагы абари акІвпІ:
«ИцІрата йсымаз
ХІаджъратта йзгатІ сара,
Гъычта йзгатІ сара
ИцІрата йсымаз.
Агара сгІалщІын —
Абна лашцара сылалтІ,
СынцІра анны
Щарда сыршатІатІ са.
Ауаса — момо! —
СгъыхымсуазтІ са арыцхІа,
Абзигы йкІвымыжвкІалтагІвацагы
ГъйылнамырдзгІузтІ схІвапс.
Зща гІашыта
Иызчпара зымдырхуаз
ИакІвын
Сара схІаджъратра
ИщаквнакІуаз.
Сара схІаджъратра
Абзира йахчагІвын...
Ужвы —

УачІвымшкІ акІвпІ йсымаху сара
Хвитта сныкѣвахныс —
УадыргІвана ссиххуштІ,
УадыргІвана —
СспыхынцІкІѣа схІаджъхуштІ...
Ауаса йанаѣазара —
СгъычхызтІ са уахѣамшкІ!» —
Араса йхІватІ,
Псейспадза дгІагылын
Йара йыгІвзажв—алащцара
ДылагІвызтІ.

Аурам днабжьалтІ агъыч
ДнакІылпшгІакІылпшуа.
ЦІыхквта надзахъан.
Акъала амзаквагы дрычвхъан.
Йабадзатынчу!
Йабадзалащцарабзийу!
Агъвгвашвдуквагы
Араѣа йзачІвбагъѣайа,
Аткванквагы
Араѣа йзачІвщардаѣа,
Аборадуквагы
Араѣа апны йзачІвхІгІаѣа,
Ацадуквагы
Араѣа апны йзачІвпшдзайа!..
ИшІадзы гІагІвуа
Аурамла дцитІ агъыч.
ДшнакІылпшгІакІылпшуаз —

Анахъ,
 АкъалагІвына апны
 Мза лащцарахвыцкІ
 НайбатІ ауи зджъара
 Паргы ауи джбайщан,
 Ауыла дцатІ.
 Дъацаз—тдзыжвчкІвынкІ
 Пахъазыта йгылапІ,
 ЗакІыгІвба цІлахахагы
 Ауи йахъадзгылапІ
 Пырджъабауазшва,
 Гварацынхъвытагы
 ЙгІакІвшитІ андакыжвкІ...
 Тшынайыркъвын
 АхъышвсгІа хвыцзаджвыкІ
 ДкІылпшитІ.
 ДъакІылпшыз—йбауа ачІвыйа?
 Йбауа ари акІвпІ:
 ПщгІвысабичва —
 Аджв йацкІыс аджв дхвыцта,
 Аджв йацкІыс аджв дкыжвмыжвта,
 Аджв йацкІыс аджв дамлагата, —
 «Мма, хІымлащитІ!» — хІва
 Ран йылцрыхъитІ,
 «АкІартІоф анбажвуаш?»—хІва
 ПаквчІвыунтІ,
 Рангы агІыла дыдгылата ахІакв,—
 «Ужвыбырг йжвуаштІ, ссабиква»,
 «Ужвыбырг йжвуаштІ, схвыцква»,

«Ужвыбырг йжвуаштІ, сйыбаква»,—
ЛхІвауамца
Ачуан йту
АхІахъква лгІватІнтІ ахъ-ахъа—хІва...
АхІаджърат йынцІра апны
Йыладз гыІакІамшвасызтІ —
Уахъа ахІаджърат йыладзква

гызымкІхтІ.

Ауи зыла ахъышв дгІакІылцІтІ
Дацапан акъала днарылалтІ.
ДнадгылтІ айхагвашвкІ.
Агвашвгын дхъышвттІ,
Аборагын днатын
ЙгІатицатІ
РщакІва рзагІвымгауата
ГІвчвчІвыспылакІ.
Ауатгын гІайцын йщытІ,
ИашІикъкъватІ,
Ангын йлайхІвтІ:
«Йырзыжв,—йхІватІ,—асабиква!»
ДатацахтІ ауи,
БайацаквкІ днарыдгылтІ,
ЦакІ питшытІ —
Ашыла шкІвокІваду гІайгын
ЙгІайыргылтІ,
ЙгІайыргылын
Ангын йлайхІвтІ:
«ЙырзымацІау,—йхІватІ,—асабиква!»
ДатацахтІ агъыч,

Дасын—ткванкІ питшытІ;
ТкванкІ питшын —
Асхъагы шардата,
АчгІвычагы шардата,
Ашарабзарагы ахчагы шардата —
Дамайгъдзауа йгІайырсытІ ауи,
ЙгІайырсын
Ангы йлайхІвтІ:
«Йыршыца,—йхІватІ, —
Идрыф,—йхІватІ,—асабиква!
Бымшван,—йхІватІ, —
Акъала къаладупІ.
Бсакъхауамца
ЙгІадзныргыл бсабиква»,—йхІватІ.
Наргы днайын
ЗакІгы зымбаз йапшта
ДымгвжважвадзакІва,
Псейспадза днарыдзхъалхтІ
Йайцныхчылуазшва
Йанкъвакъвуа йпырхуаз ахыгІв:
АкъадгІва,
Айфандпсыла,
Амуъазин.

Ащымта йгІагылтІ апщыгІвгы
ХІазырта,
Йгвжважвауа
ЙцІыхъвахауа рымшмгІва
ПыкылтІ.

ЫымгІвайситІ ауат —
 АгІарып адгьылла ймгІвайситІ.
 Амарагьн
 РыцІа-рыцІа йгІахъалитІ,
 АгІарып адгьылгьн
 РыцІа-рыцІа йблитІ.
 ЫшымгІвайсуазымца —
 ЫагІайызгьн рымдыруа
 ЫгІайын йгІархъадэгьлтІ
 Жьора хьшвашвабзикІ.
 АжвгІвандла йхъапшылын —
 НапІсыргьыцІакІ йаъаратагьн
 ПстхІвахвыцкІ гьаъам,
 ЙгІвызкъатІамашвпІ.
 Адгьыл акІвхпІта —
 ХгІларахвыцкІгьн гьамам,
 ЗымгІва гьвгъварапІ,
 ЗымгІва пхыртшахъваргІвзыпІ.
 ЫабагІай щта
 Ари ажьора-пстакІыга,
 Щыбжьан агьы
 ЫабарызгІацІшвт ауи?
 АкъадгІва
 ТшгІарылйырхІватІ араъа.
 «Ауи—са йсхІвырматпІ,—
 ИхІватІ ауи. —
 Сара бзи сибан акІвпІ,—йхІватІ,—
 Анчва йдуу!..»
 «Момо!—йхІватІ дгІамцІасын

Айфандпсыла йгІашІасыз. —
 Ауи—сара йсхІвырматпІ!
 Сара—йсхІвырматпІ!
 Сара сакІвпІ
 Бзи йбаз анчва йдуу!..»
 «Момо!—хІва дгІацІрытІ
 ЙызымчхІахыз амуъазингы.—
 Ауи—сара йсхІвырматпІ!—
 ИхІватІ ауыгы.—
 Шва гышвакІвым,
 Сара сакІвпІ анчва бзи йбаз!..»
 «ИшпакІву?!—хІва дгІацІрыцІыртІ
 АкъадгІва. —
 ИшпакІву швара...
 Швара маджьусиква,
 Анчва йдуу бзи швшибауа
 Швара?!
 Айфандпсыла,
 Уара гьуакІвымма, йхІвастІ,
 МшкІы апны жваны
 Мцы зхІвауа—уара?!
 Схъаталагы
 Сызжьауа дзачІвийа?
 Араъа—аугІа йгыргІум,
 Заджъгы йгынгІум,
 Агъыч йакІвпІта —
 Уахъа дхІладжъхуштІ агъычгы,
 ЗымгІвадзугы —
 хІара-хІара хІакІвпІ!..

АхІы-ы,
ЙгІаугваларшвахстІ ужвы,
Айфандпсыла:
Иудырхума
Сквшыкі аталоу анаъаз
ЙгІасаухІвыз:
«Ахъвш сара йсымапІ,—ухІватІ,—
ЙгІасауы,
Ауаса ауи гьдсырбушым,—ухІватІ,—
АугІа:
Апсраква—хІа йхІбзазарапІ»,—
ухІватІ!..

УхъвыцхстІ?!
Иудырхума, айфандпсыла, ауи?!
Уара амуъазингвымхагы, утынча!
«Ари амызкі
Заджвгы дгымпсыстІта —
СгышІтыхуам,
Аминарагы
Абагыаха кІыланачпахтІ»,—хІвата
ЙанухІвуз гьуымдырхуазапІ,
Агвымха?!
ШвашІас, йсшвырхІван —
Швара швлны йухІвуш шардапІ!
Швара йгышвапшым
Анчва жьора гІазитуа?!.»
Ашвандрыѡа йтачІвчІвыз,
Ашвандрыѡа йташыз,
Ашвандрыѡа йтамшвахуата

ИгІакшаз бахсыма бжаршгвымхата
 Айфандпсыла
 ДакІын дгІахънажватІ:
 «Иныжъ,—йхІватІ,—акъадгІважв!
 Иныжъ!
 Уара укыжвмыжвраква
 Араъа йсхІвауа сгІагылпІта —
 Амара
 Йъагылу йашІасрыспІ!
 Апхыртшахъва
 ЦхІашвыта йгІаласыргылпІ!
 Пша ьаным —
 Апша тшгІащІнасыржвапІ!
 Ан лпа длымдырхуата
 ДгІанызжъпІ!
 Адунейгын
 ХъахъцІахъыта йсчпапІ!..
 Уара уапхъа йгылаз акъады—
 Хъвшвыла дызщыда?!»
 «Ауыгын—уара йгІаухъвыцтІ!» —
 ЙхІватІ акъадгІва..
 «Ауи акъады йпхІвыс —
 Акыткава зыхъыз рхІвуз ахъапц —
 Ужвы дызтагъжвуда?!
 ЙгІарахІвстІ араъа апны?!»
 «Ауыгын—анчва йгІайхъвыцтІ!» —
 ЙхІватІ акъадгІва..
 «Амаджыгмыткава рыхъаз хІхІвата
 ИгІакІылхІхуа ахча —

ЗакІгы алымшвтуата
Пнейуа щта уа упиы?!»
«Ауыгы—аджъамгіат
йгіархъвыцті!»—

ІхІватІ акъадгіва...
«ШвашІас!—хІва —
ИашІайрысуазшва цейхвыцквакІ—
ДгіарыквчІварІгіатІ ауат
Амуъазин. —
ШихкІгы хІара дгъхІылам!
Арыгы—дгычпІ...
Ауатква нхІшврыжъта
ІалхІшвыррдзгіа хІымгіва...»

АхІаджърат ауат дрыздыргІвыті-
дыршыи,

Псейспадза
ДгіарылцІхті ауат тшгіапхъайкІхын,
ХІаджъчпарагы дымцахуата
Дгіацапахті,
Іхакв дызтыцІызла
Дгіаджвыквылхті йхъазы.
Акъадгіва,
Айфандпсыла,
Амуъазин
РшІаква акІын, йѣанквынхан,
ЙгіархІан
Йгіайыцтахълшуан
Агыч зхъазы йгіамгівайсуаз:

Ажьора
Ауи йхъадзгылата йцуи!..

Абарауи
АугІа йґасархІвтІ саргы,
ХІлокІква йрылата
СанцІейырКІваз йґасыцылтІ.
Ауаса ауи шлокІмыз,
БзазарапсыкІ шахъаз
СанцІейызгы
Сазхъвыцуан са щарда.
Ужвыгы ауи сазхъвыцитІ,
Ауи гьскъвыцІуам:
ПамаґІныйицитІ
Ауи ажьора сайыр?
АґІвычІвґІвыс йыхвага
ГьакІвыммицитІ, йґлахвта,
Уаначважварагы —
ИгьґаунамхІвумицитІ араса:
АґІвычІвґІвыс йбзираква анцарду,
АґІвычІвґІвыс тамамта
даґІвычІвґІвысу —

Адгьыл зымґІва
Ауи марата йзыкІкІнтІ,
Йыхвагагы
АжвґІванд йаннарышвлитІ,
Папшуаругы —
Абараса, жьорапшдзата,
ПґґайиитІта йґлахъадзгылитІ

ИынцІра...

Саргыи

МшкІы гІарыцылпхъадза сысквшква,

ИсызгІайпхъадза

Амарагыи мшыта —

Схъвахъвараква

ИрылсырдзгІауа снейитІ,

Срайшараква шцардахуш

СазхъвыцитІ,

АжвгІвандлагыи

СхъапшылитІ мѣдзата.

АН ЛГВЫ

Исызнийыз швасхІвпІ...
 Анхарта саъапІ.
 СынихитІ. ХъащтІых сымамкІва.
 Сылаква гІапсанцІыкІара
 анапІлагІвыра сапхытІ.
 Сылаква ангІапсарагы
 Схъа гІащтІысхитІта
 СыздэхъачІву ахъышв скІылпшитІ:
 Сылаква йгІархъылыз апстхІва
 хъыцІынцІкІа,
 Сылаква цкъаханцІыкІа...
 Аун апшта
 УахъчІва
 Схъа гІащтІысхта
 Ахъышв санкІылпш,
 Ипцбахауа аэтаж санкІынпшыл —
 Анахъ,
 Аурам дахъысуата,
 Алабаквагы лгІвыцІара йыцІагылата
 ЛщапІква псейсна йлыргылуа —
 ХІан дызбатІ!
 ХІан дызбатІ —

Сгвгын зынла тшаднакІылтІ,
ИхьшвашвахатІ,
Зынла тшаднарбцІылтІ,
Стамакъгын закІ глацІагылтІ —
Самырчважвахуа,
Псып снамтхуа:
Сан рыцхІа —
Глазабта йлыкву ачІвыйа!
Лщахваква шлыхьуазгын,
ЛщапІква агІыла йшлыцІагылуазгын
Акыт дгІатыцІын
Ари апш гънымш,
Ари апш мшы алапІатІа
Черкескъала дгІайтІ —
Ари ажвыгІвсквша йчмазагІву,
АйхамгІва уахъыста
Арбзнхарта йщтІу
ХІахща чымазагІв
лпы дгІайтІ.

Лпсы дгъагІнамырбатІ,
Лгвы дгъамыртынчтІ,
ДгъымчІватІ.
«СгІари,—лхІватІ, —
Сара суацІа йгІатыцІыз,
Лгвы арыла йгІапхьаншуа

ДшпагІащтІазжьюаш,—лхІватІ,—
СымцакІва?
Лабалазтынгъи —

Схъа сзынкъвгаркІватІ

ужвыгын».

Арса дхІван дгІаджвыквылтІ

УахъчІва апш мшы...

Сара сгІащтІчІватІ.

Зъара цІуайа!..

Мма, мма, бабаъаз ужвгІандзара!

Мма, мма, аун ачымазагІв

йгъылхъазым —

Саргын бстахъыпІ,

Саргын ббара сашІпсгІитІ,

Аун сарычмазагІвтІ,

СгъызгІадахым саргын!

Мма, мма!

Йбдырында бшсыгхауа!

Сгвы бшагхауа,

Спсы бшагхауа,

Сымш бшагхауа,

СыцІх бшагхауа!

Мма, мма!..

ЗакІгын зымбахуа,

ЗакІгын зымгІахуа,

Аныла-арыла абльыква срыдхылуа,

Спсын акІуа

Атдзаквгыла скІныкъъатІ...

Сыздххылыз атажвчкІвынгын

дгІасрыхІатІ.

«ЙгІанша ачІвыйа, сычкІвын,

АчІвыйа уызгІарІвуа?» —

дхІватІ аун дгІаспшын.

«ЗакІгы,—схІватІ сара псейспадза,
съанквындза. —

АмгІва бахъыздушыи...
БызгІахъымсуазыва йзбан...»

Араѣа апны акІвпІ

Спы йанадырх

Сан дсымахмнжътара

пщысквыша шцІуаз...

Адуней ахъантара зымгІва

Зынла сара йгІасыквхІатІ.

АгІыла сгІацапахтІ.

Схъа сзынкъвымгахуа

сгІамгІвайсхтІ...

Сан рыцхІа, сан...

Бъадзасымаз

Бзирата спсы йалшуз

гъбагъъасымщатІ,

Сбымгвжважвауата,

Сбымхъвыцуата

МышкІгы гымхъвлатІ,

ІгъымщатІ уахъыкІгы.

Баргы безыразыи...

Безыразыи...

Ах, ан лразыра!

Иабадзамайрадзу аун

ЛгІари йпны!

ЛыхъгІала уылшгІвацазтыи —

Аун домбейпІ ан лыхъаз!

«Мма, бшпаѣу?»—хІва

МшкІы апны зынзаджыкІ
йухІвагІвацзтыи —
Ан лыхъаз гвыргъярагІвацахитІ
амш шабгу!..

Ах, ан лразыра!
КІыкІах зшІу асаби йразыра
йапшпІ ауи.

ХъарпхъачкІвынкІ лзухвІацзтыи —
Ауи хватата йылбитІ ан!
Арымдза гІалыцІаргылта
дыквуырчІвацзыи—

УнапІы дыквчІва дынкъвугауазшва
йылбитІ ан!..

Ах, ан лгвы—йабадзажъяхву ауи!..
Йжвдырхума, —
ЙжвымдырхІва амаль гъамам ари!—
ХІанхвыцкваз, тамампІ,
йырхІвалуи.

Ауи уахъІва йатагІасгвалашвахтІ
сара:

Зылахъ пхІвысчвгъа данылыз
ачкІвыи йтурых.

Абар ауи:
АпхІвысчвгъа
АчкІвыи йшвхъымса зтшыи
дгІахъысыз

Арса лхІватІ-йа:
«Йа—уан, йа—сара!
Уан араъа дбзауата —

Адуней сьгІаквхушым!»
АчкІвын йан длызцатІ, —
«Ари акІвпІ-ари акІвпІ, мма.
Йсчпушйа?»—йхІван.
«Аун уысхама, сьчкІвын, —
лхІватІ ан. —
КІыдата тдзыжвчкІвынкІ
сьзыргвагвата
Ауаъа сталпІ. ЙсызхъапІ.
Йаргы—щарда гьсымахымзапІ:
ЙынсцІуаш нсцІхъатІ,
Спсгын къанджьал гьакІвыршамзапІ,
сьчкІвын.
Уара утынчызтІ».
АчкІвын йан тдзычкІвынкІ кІыдата
йлзичпатІ...
ЙбзазитІ. АгІамтагы цитІ.
АпхІвысчвгъа дгъатагІлырбахуам
лхъацІа:
«Уан дубитІ!
Уан лпы унашылитІ!
АпшцІа дтга!
ДатшахІаблякІ йга лтдзыжв!»
АчкІвын йан длызцатІ.
Ан чуаныжвчкІвынкІ апны
ЗакІ лгІватІуа,
алгІвагы дхънашвшвгІахын
АтшгІва дтшгІвачІван.
«Ари акІвпІ-ари акІвпІ, мма.

Печпушйа?» — йхІван
 Апа дначІвалтІ днашхйата.
 Ан лпа йхъа лщытІ.
 «Ауи уыхама, сычкІвын! —
 Уара утынчызтІ.
 Саргын шарда гьсымахымзапІ,
 Адунейгын гьсхъарымчпазапІ сара».
 АчкІвын йан апщІа дтигатІ,
 ДатшахлаблякІ апны
 ЛтдзыжвчкІвын йыргылын
 ДтайыжътІ...
 Ауи апшта йбзазитІ.
 АгІамтагын цитІ.
 АпхІвысчвгъа дгыатагІлырбахуам
 лхъацІа:
 «Уан дубитІ!
 Уан лпы унашылитІ!
 Адуней сгылаквхушым —
 Уан адуней дыквта!
 Ужвыбырг уцата уан лгвы
 гІатыхта йсызгІагІ!» — лхІватІ.
 АчкІвын йан длызцатІ.
 Ан цІлачкІвынкІ лалцІан
 Дзы ацІалчвауата
 Лпа длызнейтІ.
 «Ари акІвпІ-ари акІвпІ, мма.
 Печпушйа?» — йхІватІ ачкІвын,
 Ан лцапІква тшыркІвйыршан
 дчІвыутІ.

Ан лпа йхѣа лгвыцІалхІвхІван
ЩардакІ йлыман.

УадыргІвана, —

«Ауи уысхама, сычкІвын! —

лхІватІ ан. —

Ауи ахѣазла уыладз гІауымщтійын.

Уара утынчытІ.

Сара йынсцІуаш нсцІхъатІ».

Ан лгвы гІатылхын лпа йгІайылттІ.

АчкІвын ан лгвы йымата дшгІайхуаз

Ашвхъымса дангІадза

Ашвхъымса дапыщкІласын

дкІахІатІ,

ДанкІахІа, —

«А, мма!»—хІва дгІащІрытІ,

«Мма лпсы зхѣашваз

сычкІвын рыцхІа,

КІара унарыхъма?»—ахІван

Ан лгвы гІагвжважватІ,

ЙѣайнапІыцІакІыз йгІакІѣазызтІ...

Ан лгвы акІѣазызра

Апа йылалтІ мцата —

Ауи дгІанасачІтІ

Адуней зымгІва мцахазшва.

Иаргын дгІащтІчІватІ,

Иаргын дгІахІвхІватІ

ТшизымкІхуа,

Ауи йхІвхІвара

Адгъыл дыцІанацатІ апхІвысгъи.
 АчкІвын йымачкѡа амцІихтІ:
 ИнапІсыргвыцІа йыквын
 Нурта ауахъ
 Газрылашаруз ан лгвы,
 Ауи анургъи рыцІа-рыцІа йдухун—
 Алащара квайчІѡа тнархъауа...
 АчкІвын дтрыстІ.
 ДыгІѡуан,
 ДыгІѡуан,
 ДыгІѡуан,
 ДыгІѡпхъадза —
 РыцІа-рыцІа ауи дласхун,
 ИнапІы йыкѡыз
 Ауи йан лнургъи
 РыцІа-рыцІа йарылашарун
 АцІх,
 Адунейгъи
 Гъагъата йгІацІнапуазшѡа
 Илашарапшдзата
 Иан лпы днадзатІ.
 Иан дычѡазшѡа дщІан
 АцІлахвыц йлалцІаз адзхъа,
 Лпа йнейыз
 ИнапІсыргвыцІа анур йыкѡыз:
 Ан лгвытшпы йтайцІахтІ.
 Ан дгІахъчІвалтІ.
 «СычкІвын, уакІѡма?..
 ПхызѡвгъакІгъи зѡума?..

ЛащцаракІгъи хІылазма
 ХІара?..
 О, йшахъади!
 Ари хІымш анбахъвлаз?..
 Иа сынчвата йдуу,
 ЙгІацІнапитІ...»
 Щта, йгІацІнапытІ,
 ИшатІ,
 Адуней апынгъи
 Мышшыц йытІ —
 Абзираква рыхъаз...
 Ани апи ауи ахІа
 ЙгъакъвымцІхтІ,
 Рымшквагъи гъдымрыхъвлахтІ
 КІыда-кІыда...
 Ан таца дгІалгхтІ —
 Насыпта йыъу эпщылаз,
 ДтгІачвадухатІ,
 ДахъыгІвгІытІ насыпта,
 Агвыргъарагъи
 Ауат йгІаршыркІгІатІ...
 Апхъа йлтацазгъи,
 Ахабарква йшырхІвахуала,
 РыцІа-рыцІа дтыцІуамца
 ЛгІвычІвгІвысра
 ДащтанчІвхатІ-йа,
 АщтанчІвква гІазхъыркІгІазгъи
 Ауи лакІвпІ-йа.
 АукІвпІ аугІа йрхІвауа...

ХІан рыцхІа, хІан,
ИачІвласы бхІхъышвтІа!..
СацапшхитІта—мачІпІ, мачІдзапІ
Бзирата сара йбзысхаз,
Бгвы ъадзакъвсырпыз

рыцІа йайхІапІ...
УахъІва бхІымахзарквныз —
Ачвартагъвы бггІакІнысымщтрызтІ,
Сылапшггы гъбхъысымхрызтІ
ДакъыкъазаджвыкІ сара,
Ансиуахъггы чварташкІвокІва
бзынсцІарын снапІыла,
Ибфауа сымамачІта
Асабиква рапш
СнапІыла бсырчарын хъгІата,
Ансиуахъггы бщапІква
эджвджварын шкІвокІвата,
БщапІсыргвыцІакваггы
пшката ба расхІврын...

Ан дызму —
Швлызсакъха шван,
Швлызсакъха.
Ан лызсакъхара ацкІыс борчпшдза
Гъаѡам,—схІвитІ са,—ари адуней
аппы.

НОСТАЛЬГИЯ

Литинститутла йсыгІвзачваз,
анцІрала йсайщчвахаз апсыуа
гІвгІвчва Владимир Анкуаб,
Алыкьса Гогоуа, Джьума АхІв-
ба, Муцни Лашвриа йрыздаута.

Ностальгия...
Ари ажва збитІ
Сара йсыцгІадришва...
...НашхыйарапшдзакІ,
НашхыйарахъаракІ
 сазнарнацІитІ,
Спахъла сарпшитІ,
ЙагІвсыз, йшлаз
Асквшхъшвашваква рпныла
ЙсыхънтІ,
ЙалахІвхІва-йалажвжвата
ПстхІва квайчІвадуквакІ
БналащцаракІ апшта
Хъарала сара тшгІасдырбитІ.
Зынгы —
ЙгІайуаш ахыла
ЙыргитІ сара сгвы:
 зны йгвыгъапшдзаз,

Уадыргівана
 цлата йглайыз,
 хіврапшдзата йкѡаглаз,
 хѡацлауáплата
 атшыгів йыжвгіввахѡаква
 тшыртазырпаэ,
 Зыла углашлазрысу
 пхлвыспашвата
 абыхѡква йгларылтглаз—
 Гывчлвгывс уысдута
 йглаунылытІ...

Ностальгия...

Сымгівайера стахьыпІ,
 Сымгівайера,
 Сашламсуата сымгівайера стахьыпІ.
 Сымгівайера стахьыпІ
 Схѡвыцраква срылганцІкІѡа,
 Зыла йгласшлалыз
 СпхьынцІыгІваква гІапсанцІыкІѡа,
 Санхѡала клара сзымбахуа
 Сгвы алашара мачІханцІкІѡа
 Сымгівайера стахьыпІ.
 ДупІ сгвы алашара,
 АуырапІ сымгІѡа,
 МчхѡпІ спхьынцІыгІваква —
 СымгівайентІ сашламсуа...
 СымгівайентІ...

Ностальгия...

...Уабоу, Уара Адгьыл ИачІва?

Иабоу Уара унурква?

Иабоу Уара ушІачв?

Хъарума

адуней сІаквылын

сара йзымІас

Уара убыжьква?..

О адгьыл хъара!

ИхьырпІлацІырпІлаз

уара убыжькваІи

ИхъшвалшІшвалыз

уара уашвакІи

ИхъыффІашІыффІаз

уара уажвакІи

СквышгІважва ахІа зхъымцІуаз

ахІаджърат шІа—

ХІасана — хІа

мсылман-мсылман йызпхъахыз

сабаду йаба—

ИхІаджърат артмакъ йтата,

йхІаджърат тшыбгъа йыкІва

Уара уыйачІвара йгІалыйган

КІафкІаз алагъь срычвхІвала

ЙгІайгІІ зны,

О адгьыл хъара!..

Жвасквша йхІаджъратыз

Апсыуа шІа

МачІмачІ йцырІлун
 уара убыжъква,
 Ицыршвун
 уара уашваква йрыуата
 Ауи йгвы йгІатахахыз
 азакІыгІаба нур,
 Датшата тшырпсахуан
 уажваква...
 ИакъвидыргІазйа
 сквшыгІажва ахІа зхъымцІуаз
 ауи ахІаджърат
 Ауи амдзыргІвра чІвырхъа
 аңцІрала ладзыта йзгІанагуашыз?
 Иара ауесхъан —
 йанитахъыз йъайтахъыз
 йымара гІацІуан,
 Ианитахъыз йъайтахъыз
 йдзыхъшкІвокІваква тшгІацІырчвун,
 АпстхІваква, —
 «Ей, швгІашІас!» —
 йхІварыквын —
 Иарауаъа тІыкъ—хІва йгІашІасуан,
 «Абыхъв! ТшагІвыхта сщти!» —
 йхІварыквын —
 ТшагІвнахуанта
 йахъайтахъызла
 даунаштуан,—
 СквшыгІажва йыртаз
 ахІаджърат шІа йыхъазла

Иыквызйа ари адгьыл

баргвырата?!

Уаргьы,

О адгьыл хъара,

АгІамта

йара йанитахъхарабырг

Уизыбахуашшва йбун

зани заби

майрата йркъвыцІыз

Абналащцари

атшы абгъи йджвыквыргаз

СквшыгІважва ахІа зхъымцІуата

згвы зчвахІыз

ахІаджърат шІа

ймыгІвхъыцІыз.

Ауаса — йабоу?! —

уаргвангъи дгъызнахтІ ауи.

Жвасквша дхІаджъратын

дгІацамшуга.

Иангъи дылрыхІарамтІ,

йабагъи дирыхІарамтІ,

Иадгьылгъи дарыхІарамтІ

ахІаджърат.

Иаргъи —

алагъьсрычвхІва дгІалахатІ...

Жвасквша йхІаджъратыз

йхІаджъратра дакъвыцІта,—

«Ужвы саргъи

ГІвычІвгІвысбзазашакІ

Сымазара атахъыпІ,—

хІва дазхъвыцта

Итшы ахъа

ГІвычІвГІвысбазартакІла

ГІнайырхара анатахъа —

Абазаква ъаныз гІайауын

Рбазарта райшата дадгылтІ.

«Бѣзшвала хІаргваныпІ,—хІва

дазхъвыцуан ауи. —

Заджвгъи йымдырдзакІва

ИгъІанымшазапІ

Ауи аргваныра,

ТшГІвакІ хІаднакІылзапІ,

ХъшвакІ хІГІадзыннаргылзапІ,

МГІвакІ хІацыквылзапІ,

АжвакІ ацыхІхІвазапІ.

Исаргвану сѣйдгылхпІ саргы...»

Абарауаса

АбазатшГІваква

ИрылахІатІ тшГІвакІла,

РылГІваквагы

йкІязызшІазызуа

йрыцтІ лГІвачІыхвкІ.

Абазаква

дрыцнайдылтІ тацакІ,

Анышвынтара

дрыцнгатІ псыкІ,

ДрыцшварацтІ

рыбнаква дрыла,

Ирыцишті дІаркъвѣмцІуата

къалакІ —

Иаргы

ДрыдзхъачІва йрыцихІватІ

Рыбышвала турых...

Ауаса...

Ауаса...

БнамгІващкІла дшымгІвайсуаз,

БначвыцІакІла дшыцІсуаз,

Абнаджъма дзайхсыз гІашІнгахныс

Агъалла дшашІысуаз —

Зыла

ИгІайыквкІкІун анур,

ИзыгІадзун абжъы,

Иаргы

ДнацапшгІацапшуа,

Дъацара ймаухуа,

Ичпара йымдырхуа

Дгыланхун дъагылаз аун:

Уара зыла йгвы угІаташвун,

О адгыл хъара!

ЛахъвгІахъасрала

Иыла йыцІсхуан аун

Йсабихъа асуратква —

Ауахъ,

Самырзакъан атоба йачІвакѣ

ДнагІвгІагІвуа данрылаз...

Иан йызшІылтуан

• лнапІшшакѣ гІараута...

Паба дибун дтшыгІвакчІвата:
Ауи йадгьылла дглайуан,
Дгвжважвуи,
Дгвжважвуи зджъарала...
ЙышпагІанша,
Пышпайызний ачкІвын,
ДгІакъвызга ачІвыйа ауи йадгьыл,
АхІаджъратквагьи ауи

Квуджъмахан—хІва

ПыпхъанцІкІва —

дышпашца ахІаджъратра?!

Иаргьи—уара упныла днауууан,
Квуджъмата днархъуууан дщаквгыла
Днахъызымщтуаз ащхъа хІгІаква...
Амара дазамрыпшдзауа,
Амыз дазамрыпшдзауа,
АйачІваква аныларыла йгІакІкІуз
АйхІара ауи йымбауа —
Хрихыцхвиртата

быжъхвиртакІ йыквта,

Ибыжъбахауа асагІындакъ ахгьи
йылата

ШвбжакІ ахІа днамуа

адуней дыквцІхтІ

Уара йглаукъвнагаз ахІаджърат,
О адгьыл хъара...

Ностальгия...

О ностальгия!..

...Хіасана-хІаджърат
ИгІайтынхаз пазаджвыкІта,
Аткъвым апны
Иапхъахауата
Пзыртыз мсылманхъзы —
ИсхІакъ—хІва—

Сара сабаду
ГІважваквакІ дыртата
ДгІанхатІ йхъазы.
Зкыи агІшви гІвынгІважви
жвабаквакІ ракІвыи ауи.

Иаба дапсыуазтІхІва —
Йыбышвалагын йгвылагын
дабазан сара сабаду.

Дызцбазузгын
ауегІан ахІра назахвхъаз
А-Лоуква ракІвыи —
Ауат ракІвыи

апсыуала дчважаауа
МышщымтакІ дгІаздгылыз
ауи йаба.

Иаба йацкІыс
йара рыцІа дтынчхазшва
йбазтІхІва —

ДгъымтынчхатІ йаргын:
Иаба йтурыхква йгІанижмыз
Хъвлапныла йгІатшгІаыцІуанта
йытшгІва

ХІальабальыкъта йырчун

ИыцІхква —

йыквызхуаз йычва,

Ихъвыцпраква —

йкъала йгІвнамшвахуаз,

Ишахква —

дыззыгвжважвуз

аун анснухъ.

Абар аун —

Ихъаштылхуанта —

Абазата йхъа шипхъадзазгъи —

Иымдыруаз апсыуабызшвала —

Паба йшихІвузла: апсышвала —

АчІча—хІва дчважвауа далагун

йгвыла,

Драчважвун

ацІлаква,

абыхъква,

адзыхъква,

Дачважвун амара,

Дачважвун амыз,

Уарп адзыгІв дачважвун

Паба эхабар йхІвалуз

Иынгвыр дзыгІв акІвшва йбауа!..

УадыргІвана

АцІлашІаква рапш йгІалхІваз

ИыхыгІвцІейчва

йрайхІвуан,

ИрайхІвуан дзашІамсхуа,

ДшашІасхуаш йымдыруа —

Иаба йхабарква,
Ащхъаква аныла уырхъыцIта
Иаба дгIазкъвнагаз
адгыл йачIва ахабарква,
Рткъвым ацIла ащанIы
ъагIацIсыз...
СквшгIвынгIважва раkIвпI йннцIыз
Сабаду,
ПапынгIвынгIважва раkIвпI
ИыквигIаз аун
ари адгыл.

Абарауаса
Иыла тырйIа
Ауыла дшпшуаз
ДгIанхатI аун,
ТшгъазахънамтIхтI
йдуней йгIахъвлаз,
Уара упныла
дшнахъпшылуаз,
Игвы апны
нурта ушгIакIкIуз
ИгIылакI хыгIватI,
Уаргын
МачIмачI утхъауамца
АхIауа зджъара уладзхтI,
О адгыл хъара...

Ностальгия...
О ностальгия!..

...ХІаба йгвы апны
РыцІагы чвгъата
УгІашІыхатІ уара,
Адгъыл йачІва,
Адгъыл хъара.
УахъзаджвыкІ
гъымцузтІ
турых хІазимырдыргІвуата.

Абар
анхарта даъата
дгІайхитІ дгІапсан,
Агъвгвашв
йара йчпазгы
дазсакъуа йгІайтІнтІ,
АпшцІа днапшыгІапшитІ:
асабиква йгІаджвыквырхІваз
ачвыргъвы
ЙъачІвым зджъара йштІапІ,
АлухъарацІагІвгы
ахърышвтпІ,
БыжкъвладчкІ зуру ашамкъа
алэгІвара йыквыршвпІ,
АкъвыбгІангы
апахъ акІазкІазра апны
йгылапІ, —
ДгІвыдмыдуа,
зынгы дгІакІыцІыргІауа
Ауат анйыргІадхитІ,

Рахвы-агы — хIва
 тшгъдымрыгIапсузтI,
 Щта, цIабыргыпI,
 Ауат,
 йшцауамца,
 зджъара йрынйарыгы —
 ГIвыс рчпата йгымцузтI,
 ауаса
 ЙырзыпшгIауа
 рцIыхъва йгътамгылуазтI зынгы.
 ГIвычIвгIвысын
 йыргъычуаз ауат.
 Абанахъ,
 АтенгызквайчIва атшпыла
 зджъара
 ГIвычIвгIвысхвгIартакI
 Аъанта —
 Ауаъа йыргунта йртиуан.
 АчкIвынчва—
 йзжвищ-жвыхву йпны
 йгIашIарышвта
 ИызгIважвихвбу йпныдза
 рыхв бзийын.
 АхIвссаква —
 жвыгIв-жвахсквшаква
 рпны йгIашIарышвта
 ГIважвадза
 хвду рчпун-йа атйырта...
 АуекIвын йшаъаз апхъала...

Паъан,
 йырхІвнтІ,
 хІаджъратбзигън,
 Ауаса —
 мачІсачІын ауат...
 Та ауекІвпІта,
 быжъгІвы йнадзауата
 Агвып
 КыткІ аргванква рпны
 ИнакІылпшуа-йгІакІылпшуа,
 Инашварацуа-йгІашварацуамца
 Жвыхв-жвицквакІ
 рхъыцуата
 ЧкІвынкІн пхІвыспакІн
 зджъара йаъата йшгІайхуаз
 ЙгІаладрыгъагъан —
 йддырхІвахуазйа анат асабиква!—
 ЙгІаркІытІ чІвырхъачІыдакІ рымчпахуа,
 ЙгІаркІытІ,
 абарахъ хъара йгІаргын
 Зквла цІлашвпІадуки йыддырхъалтІ
 шамкъала агІвыджъгън.
 «ХІара хІагІвазанІ, — хІва
 дахІвун-йа ачкІвын. —
 ХІани хІаби наскІахъатІ сквшыла,
 ХІа хІакІвымкІва
 датша заджвгън дгърымам.
 Са сыжвгарыгън —
 снашвыхІвнтІ:

СахщачкІвын дырзышвцтх
хІгІазрийыз...
ГІвычІвгІвысби швгІазлыцІыз шваргы...
Ргвы агІвшвкъушма
алыгажви атажви...»
Ауаса жваскшва
абна йылата йшвырхаз,
Жъыхъ адуней йыквта
йымдырхуаз,
ЗшІаква рапшта
згвквaгы алайыз —
ХІар-хІар — хІва
йархъыччагІвацатІ
ани ачкІвын йхІваз.
Дара ужвыгы —
арат агІвыджзаджвыкІла
йчІвузма щта ргвы?! —
Ащи ащи ацІладу
Шамкъала йшыдырхъалыз
Иныржын
Датша гІаршварацныс
Акыт аргванла йцатІ йабарыс.
Пышнейуаз —
Акыт зыла йтастІ,
Акыт зыла йтасын
ПщгІвычкІвынчви пщгІвыхІвссн
гІаркІытІ.
Акытгы дручрухатІ.
ПгІарыщталІ,

Ауаса—цагъаран апхаргы,
 Закігы рымч йгІанамгуа
 ИацапахтІ.
 Игвыргъауа йгІайитІ аратгы:
 «УйайгІайума
 Апсыуа хІаджыратгы?!
 Уацапахта —
 Укытгы утакъвартхІ
 Утагылта
 Йыршышх ухъамгІвартхІ...»
 Ажва ласыпІ — ауыс зазапІ,
 Быжьба-агІба сахІатквакІ йкъвазапІ
 ЙгІадзахынцІкІѡа
 АцІлашвпІа йыдшІахІвалата
 Абнагвы йгІаларжыыз
 Ащи ащи рпны.
 ЙъагІайхыз—йырбауа ачІвыйа:
 ЙъакІыдхІвалаз
 ЙгІарыжвылын
 Ашвагалá
 РхъагІвацаква рахІа гІанымхахуата
 ИзымпІатІауа-йзымцІсуа
 ЙырфатІ...
 Абараѡа
 Иапхъахауата
 Игвы гІакІѡазызтІ
 Сара сабаду...
 ...ИгІванхауата
 АрекІвпІ

Дзынйаз ауи:
 ЖвагІсквшаквакІ дыртата
 ПхІвыспакІ дгІаргъычын зджъара
 ЫызлагІайхуашыз
 рымгІва аргванквала
 ДашІаргатІ
 КІадзачъкъара-шІапхаракІ,
 ДашІарган
 ХІатшпхыцызшва тшгІаначпауата
 ДыцІадырчІватІ
 хІахъвхъылпакІ ауи.
 «Араъа бымцІсын! —
 рхІватІ. —
 ХІара,—рхІватІ,—
 ужвжвы хІгІахъынхІвыхуаштІ».
 Ауи рхІватІ
 йасын
 Гъычра йатацахтІ ауат.
 Ишырчпалуз апшта
 кыткІ йнатастІ
 БыжыгІвыхІвеса гІаргъычын
 йгІамгІвайсхитІ.
 ЫгІайуамца —
 ахІахъвхъылпа йыцІадырчІваз
 АпхІвыспа лызрайша йнадзатІ.
 ИнадзазтІхІва —
 йырбауа ачІвыйа:
 ГІвычІвгІвысмахъакІ
 аъара йшвпІата

АщтанчІвыкІ тшакІваршан лыхъвда —
 ПылнархІвахуазйа! —
 ДахъваратІ
 бжыкІгы лхъымцІхуа...
 Абараъагы
 йгвы тшаднакІылтІ
 Сара сабадута йхІаджъратыз...
 ...Ихынхуз
 дзынйахыз арекІвпІ:
 КыткІ аргван
 адзыхъ адзхъа дчІвата
 ПхІвыспакІ
 зынла йналхъатагватІ,
 Дамгвадырблыгъан
 йхІазырыз ауапІа
 Арахъ-арахъ
 дгІаларгатІ абна,
 Акъала йыршыыз апны
 днарғын
 ДшыгІвнадрышвуашыз
 йырчвымыгъта йрбатІ:
 ЙгІаргыз —
 дпхІвысмгвадууын,
 ДуахъауачІвыта
 йылхъагІан,
 Ауаса—луй джымси
 гІазхъарцІаз лацкІыс
 Уыла узылхъымхуата
 дпшдзан,

Ларгын гIважваквaкI

дыртахушын...

«ДыгIгуштI!—рхIватI. —

ГIванчIвхаргIатI

лыхвгын!» —

Ларгын дыгIвнадрышвын

акъала

Багъата йшIархIвахтI

ауи ашвгын.

ИцатI даргын

ЙгIвадзашвауа

Гъычра.

Йызщаз ауыс

ГIардахIвуан

Майрата:

ПщгIвычкIвынчвы гIвыхIвсси

ртшква йрыквта —

Ифырхуа ртшквагын,

йшвахъырчыхын —

ЙгIадырцалхтI

Акъала мадза.

Ашв шIахIванI

Дара йшшIархIваз апшта,

ГIвычIвгIвыс араъа дгъаъам,

Ашвырква

Атдзы аргван йгъгIайуам ауаса.

Ашв гIадыртIлазтын

ргвы тынчта —

Иырбауа ачIвийа абараъа:

Лымгва гIатрыштI-Iа-йа
 ахIысмгваду
 Аща гIалыцIыжжуа
 дыквI-Iа
 ацIгIыпIажэ,
 СабикIгын дпIатIаушIатIауа
 дылапI-Iа аща,
 Ларгын —
 йъагIалгх сидырхума! —
 лнапIы йшвыз
 къамахвыцкI анапIыцIакIпI...
 Иыншазгын
 ргвынгIывтI ахIаджъратквa:
 Ладгыл йылцрийу
 дакъврымгара ахъаз,
 Дрымтира ахъаз
 дыргата зджъара —
 Абзаара тшалылххын ларá
 ЗагIа йнейхъаз лсаби —
 Иа дыргахпI,
 Иа заджвы дйыдикIылпI лхIватI —
 Лымгва лыргъгъан
 дгIатылрыштI-I лымгва...
 Абараъа
 йгвы птшдзатI сабаду,
 АхIаджъратрагын —
 зынгын дазацампшхуа—
 Игвы ахъкъватI сабаду
 лажьхIважъыта,

Ныха йхІватІ
йаргы дгІагылын
АхІаджыратра
даквыцІхныс аницІрала.

Наргы
ймыгъраква хъайгылтІ,
Асаби дгІалыйхтІ аща...
ИыгыІраухрым:
дйыгІзатІ ауи жвыхвсквша,
ДрыцІадзынйыргылтІ
йара тыдэра йчпахта
АгІвпачви агІвыпхІчви йаухыз.
Ауаса —
дгызымхчатІ, йабоу:

АйцІбадза —
сара саба ИсхІакъ —
дйызгІанхан

Иджапххаз
йыхыгІвцІейчвагы
Джъапа — хІва зхыцІаз,
ИчкІвынтшытгІальаматххаз,
Исабиква йрапхъайчІвуаз
ауи ачкІвынгыи
Рыцтагыи-рдатшагыи ймаухуа
ИчвыргычтІ ауи
ахІаджыратква...
Ауи хІайхІвлун
хІа хІаба ИсхІакъгыи.

...АбарауекІвын

аун йзихъазызгын...»

...Ха хлабагын

Пхызла уйызглайуан,

О адгыл хъара.

Апхыз дглакъярквын —

Дзымчвхуа дглагылуан,

АцІх дайкъвсасун

Аун

ЙшанцІыкІа...

ЦІлакІ лайцІарыквын —

Уара убыгъкъва глашІалуан,

МгІващкІ йчпарыквын —

Уара упныла тшарауан,

АжвакІ йхІварыквын —

Ашвахун аун

уара уыхъаз,

О адгыл хъара!..

...Ностальгия...

О ностальгия!..

...Асквшква цун

Щарда рыщыргауа,

ХІаргын

ЙхІхъмаштылра атахъу

ХІызгІаныржъуа.

Асквшква цун

Адунейгы азамангы
 Рлактава рпсахуа...
 Ахъвыщраква гІайын
 ИгІасыдгылтІ сара.
 ЗымгІвагы
 КъазукІ-къазукІ рымапІ.
 Асквшква йсызгІаныржъыз
 ЗымгІва рапхъа
 Са сгвы апны йгІахІвачвахтІ
 ХІаба йгІанижъыз ажваква:
 «АчкІвынчваква
 Рхъа закІ гІаталта, —
 «ХІдзы ахъа абагІаджвыквылуа,
 ХІажваква
 Апхъапхъа
 ЦІлабгъыта
 тшабагІашІарпса хІыцІла,
 ХІткъым рытшгІвагы
 апхъапхъа
 ТшабацІнахъый
 ГвIачва ачпауата,
 АмгІвайсчвагы
 гІамыгІвхънадауата?»—
 РхІвата
 МшахъамшацІыхъва йгІабцІгІуэтын
 бара—
 ПрабхІвуаш арекІвиІ:
 ХІа йхІадгымлыз
 Апсныла йаъапІ —

Самырзакъан—хІаа
йапхытІ ауи.
Рабаду йаба йацагыи
Дбазун ауаъа,
Йыхъын ауи — Жараб,
Дполковникын,
йаргъи дахІын.
(УадыргІвана хІара
йшыгІдырхызла —
аппарат ЧкІотІуа Зураб.)

Абарауаъа акІвпІ
ЙагІаджыкымыз хІыщайдза,
Абарауаъа акІвпІ
Апхъапхъа
ЙагІацІыжжыз хІдзыхъва.
ДзачІвызлакІгъи
йхъаштылра гъатахъым
Йткъым рыцІла
апхъапхъа йагІайыз...

ХІаргъи
хІаба ари йхІызгІанижжыз
ХІан йгІахІалхІуан
ХІангвжвейуаз,
хІанрыцхІаз,
ЙгІахвыилыргылуан хІайшва
фачІвыта,

ЙгІалгуанта
чгІвычата йхІшвылцІун,
ПхъынцІыгІвата йашІалцІун хІашва.

Хызынадзуи

Турыхшидзата

Пглахъысуан

хлара хлшвхъымса,

Гвыгъарадута

йглатгылгйуи хла хлпахъла...

Сайщчвакви сахщчвакви рапшта

Сызшлатуан саргыи ауи ашва,

Саргвыгъуи саргыи ауи агвыгъа,

Ауи алашара

Спахъ йгънымцйуазтI саргыи:

Рыцла-рыцла

Саргыи тшгласуырдыруан,

О адгъыл хъара...

Ностальгия...

О ностальгия!..

Уара улхызква

Срылата сывчуан

Саргыи,

О адгъыл хъара.

Адуней датшадгъыл

ГыквмызтI са сыхъаз,

Хлаба йгланжкыз

Атурыхква

Урылата

СъанызлакIгъи уара усызглайуан.

Щымтадза сглашыхата

Хіхышв йгІаКІылКІлаз амара —
Уара йгІауштишва йызбун.
Хыштахыла сыКІвгъгъашата —
ЙгІакъагІата
ШКІвоКІвасышта тшгІагвызхыз
ацІлаква

Уара унур
ЙгІанаршІыхашива йызбун.
АшвапшдзакІ
Хъарала йгІагазтын —
Ауи ашва зхІвуз
Уара уны дыъан.
Атшыпшдзаква йрыквчІвата
ЙкІвашакІвашауа
ТшчваквакІ гІадгылызтын
хІгвашв—

Ауат уара уны йгІатыцІын.
СаспшдзакІ хІпны дгІайта
ЗигІва-зигІва йшвыта къвалы
ГІаситызтын сыгІвнапІыкІ рызна —
Ауи асаспшдза
Уара дгІауштишв...

О адгыл хъара,
ІзымдырдзакІва
Уара унысла
Адзы сахвауа
СгІадзынгылуан саргын.
Ссабихъа йгъахъаштылхуам,

Пыздырихті сара:
Зны сандыргвыжвкі —
Сджвыквыдын
Хәхъахымш йсрыпшглаті.
Зджъара ківарыкі стата
Сшычваз сгІараухті.
СгІаргхта, —
«Уабацуз?» — хІва
Тынчта бзи-бзи йангІасцІгІа, —
«Апсны сцахуан!» —

схІваті сара

СгІачважван дуду...
УахъчІвагы йуасхІвнті, Апсны:
Сара—уарадъа
Сгымбзазаті мышкІгы!
Хъвшвата са сытшгІва угІашуан,
Хъвшвыта са схвыртагы уаквын,
ЗгІватагы уа усызгІацІсуан,
ГІвзатагы йсымаз уа уакІвын.
СгІадхІвауа, сапхъауа сгІайтІ.
Сгвыгъауа са сгІадзынгылті.
СхІарыф ахъа йалан унур,
СымгІва ахъа йгІацІцІуан удзыхъ,
Сгвы уара уажвала йпшуан.
Гвы счпан снауыдгылті саргы,
О хІабачва рабачва радгыл!
Учважвацацригы сызгІайгын
УуысагІвкІва йрагъыыз ауысагІа —
Иумсара гІасылалті Лабахвуа...

...Леонтий Лабахуа
Сыйц снейитІ сара.
Датша закІ зымбахуа
УсйырбитІ, Апсыра,
ИсйырбитІ уксабара,
ИсйыргитІ угвы абжы,
Са спсадгыл, са схъгара,
Апсийшдза, Апсы.

ИгласайхитІ са бзата
Утурых йфырдзу,
Маразыкъ йырпсата
Уа уыбызшва йбзу,
Уа ухъацлара гласайхитІ,
Дамайчуа уйыртшхъитІ,
Уазхъацлара гласайхитІ —
Игласайхивуа хъасцитІ!

Лабахуа, Лабахуа,
Ауысагів мычхъа,
Пыцтаква гъбахуам,
Иыгъдзтуам йчІвырхъа.
СйыргвыргъитІ, сйырчІвыунтІ,
СйыркъахитІ сара —
СйырцитІ хІара хІчІвыла,
УсйырбитІ, Апсыра.

Абар сара снейитІ,
СнатшпнылытІ уымшын*),

*) М ш ы н — тенгыз.

Насыла сусейтІ,
Са сыхъаз уымщын:
Са йсаутІ абараъа
Йесирхаз айщча,
ЗымгІва йырбаратІ
Хішазишаз анча!

Сахвмщызгы йздыуан
ХынгІалцІыз хІа щакІ,
ДзыцдардакІ уанырра
Дышыъу хІащакІ.
СашвыуанІ—шва шхІваща,
СшвызгІайыи сасра, —
Шва сшвыуанІ, швымгІвалцан,
СапсууанІ сара!

Уыспымлын сасыта,
Сара сыгсасым,
УызыкІкІнтІ ангвыта,
Апсны,—сгвы амакъым!
Ипшдзу уара уыхыз
Сара йансхІвара —
ИзымдырдакІва йсыхъыз:
Сгвы трыритІ сара...

ЙыскІыхын са шІыцта
Лабэхвуа йнапы
АщайцІбата сІыцта
СунылытІ, Апсны.

Уа уыхъыз сгвы йтызхуаш
Къару гыншарым,
Уа ухлгараква йщтырхыз
Сара йгынасыркъврым!

Уыжв гъакIвым, уыжв гъакIвым
Сара уанызба,
Сызтамылс угъхаквым,
ДуызгIайхъади ула,
ПыгымчвтI уара укIклара
ПыркIкIу са сгвы апны,
Са спсадгъыл, са схъгIара,
Апснышдза, Апсны...

...Абазашта,
Зны адгъыл ахъахъ
ПгIаншаз абаза бышшвала
Пчважвауата
ЖвахкытI ракIвпI
УахъчIвала хIа йхIыму:
Гвым—Гвым йрылцIыз Къвайдан;
Хъвыжвду—Хъвыжвду йрылцIыз
ХъвыжвчкIвын;
Къвбина—Къвбина йрылцIыз
Къарапагва;

Апсуа; Псиж;
АлбыргIан—АлбыргIан йрылцIыз
ТIапIагти АбазахIаблы;
ИынджыгъчкIвын —
ИынджыгъчкIвын йрылцIыз

МалабазникIа,
 Арат акытка рпны, сынбжъагIв,
 УахъчIвала уара уъагалакIгын —
 УазигIа умагIшауата
 «Абазаква абагIатыцI?» хIвата.
 ДлыгажвытI,
 ДтажвытI,
 ДчкIвынытI —
 Уыздгылта уара уызцIглалакIгын —
 Илакта лахъаквцIара мачIкIгын
 гIаныпшуа —
 ИгIауайхIлауаштI
 хъаралагын дпшуа:
 «Апсныла йгIатыцIтI», — йхIлауштI
 Алыгажв хъара днапIырщыта.
 «СогIвымла йгIахъыстI», — йхIлауштI
 АчкIвын зыла дгIаушIапшыта.
 «Аныла йгIахъыцIтI», — хIвагын
 гIауархIлауаштI
 Ащхъаква рпныла удыршыта.
 Уара унургын
 ГIахIхъадзгылдуаштI йгIайта,
 Апсны.
 Уара йуащан абазаква рчIвыла —
 АбазгъчIвыла—хIва зыхъызгIваца
 Атурых дгылквасага
 ИгIанхалыз ужвы.
 АбазгъчIвыла йауата тшыткI —
 Абазашта—хIва ахъызта—

ПамдырдзакIва йгIаланагатI
Лагъь КIафкIаз
АсрычхIва...
О, срычхIвата йыъазIа
Абазашта атурых апынты!
Ауат зымгIва —
срычхIваквайчIван...

Уара—уыъапI, Апсны,
Уара—убазитI, Апсны,
Уара—уашвагы
ПшдзахитI рыцIа-рыцIа, Апсны,
ХIа хIгъквaгы
Уара упыла йназцIитI,
ХIа йгъхIтахъымызI
УахъIва
Уара упы хIара хIнейныс
Сасыта...

Ностальгия..
О ностальгия...

...СымгIвайситI са
Адгъыл ахъахъла.
ЙгIаспылытI
Йласым сымгIва апны
АшIара ацIла,
Анасып ахIгIараква,
Агвыгъара анукова йгIашIыхауа,
АпстхIваш мIгIвайсыгIаква,

АпстІванвайчІва

цІІІва эцІам авындра,
АнбжыагІвчва йгвжважвауа йгІайуа,
АгІвзачва йгвжважвауа йцахуа,
Амара йгІацІцІуа, йтэшвахуа,
АмызгІа—йрыджымсу ацІхквa,
ЗымгІва йрыцу—

ахъвыцра шкІвокІваквa...

НостальгІа...

О постальгІа...

АТШЫЩТА ШКІВОКІВАКВА

ЙгІахІгвалашвахитІ
ЙгІахІгвалашвахуаш хІымапІта...
ЙгІасыжвылтІ уахъагы
Сгвы йташвахыз,
Бжы зтахъхаз,
Ажва зтахъхаз
Ахъвыцпраквa...
ШвдзыргІвы.

Гънын.
ГъыншкІвокІван.
Гъынхъаран.
Аун асхъан
ЦысквшаквакІ хІхъыцІуан
СынбжъагІвчвагы саргын.
Айсра акІвшун —
Абашта айсра ткІын.
Асы
Зны йкъапщхун —
ХІара хІчІвква кІахІун,
Зны йквайчІвахун —
ДкІахІун агъа.

Архъагъвгъвара апны —
Йшцуз асы йлыгІврызшва —
Асипсаквала йхъвацІацІыгвта
Абаза кытхвыцкІ чІван.
ТыдэшвбжакІ ракІвын йнадзуз
АкытчкІвын.
КІвархвыцкІ йатшпынчІвалан,
Апххъа йыквчІван.
Пшахвыцгы
Пшадугы
Ауи йахъууан.

Ауи йахъуутІ
Айсра апша чвгъагы.
Щыбжъанцтахъдза
ИашІамсуа йгІасыз асы,
Къындыдза
ИашІамсуа йгІасыз апша —
Аратгы ахъыстІ
ТыдэшвбжакІ рахІа йнамдзауа
АкытчкІвын.
Ужвы тшардагвын
ИдзыргІвуа йчІванІ ауи.
Зынла уапшырквын —
Зынгы йгъухІварым
Араъа утыцІта
Амараташвартала йцаз
Айсра апныдза
МишцаракІ ахІа гъбжъам — хІва.

АкIварчкIвын йтагылу
АкIранзаджвыкI апныла
Ицауа агIвычIвгIвыс мгIващчкIвын ахIа
Акыт щтакIгы гьацIуам,
ЩтакIгы гьIадалуам.
ЗымгIва шкIвокIвапI.
ЗымгIва тынчпI.
ЗымгIва дагвпI.

Ахъвлапынхъа —
Апхъапхъа йзбаз сидырхума! —
Абанахъ,
КIварызшва тшъачпауа
АгвагIварачкIвын йгIаталуата
ГIвтшыгIвчва нарбатI, —
АкытчкIвынгы
Зыла йгIалаххытI.
Атажвква, апхIвысква, ацIейква,
ПщыгIвлыгажвчвагы рылата —
АкытгIвына апны йгIазырцазшва
Зыла йгIалагылтI.
«Иараби, йзачIвквудищтI?» —
РхIвитI апхIвысква.
«АйалахI, йызчIвквудищтI?» —
РхIвитI атажвква.
«ХIа йхIычкIвынчвапI ауат», —
РхIвитI аищыгIв лыгажвчва.
«ХIа йхIчIвыпI! ХIа йхIчIвыпI!» —
РхIвитI ацIейква.

АгІвтшыгІвчва гІайитІ —
Рыцтахъла йныржъуа асѣдгІва,
Хъара йгІатыцІыз мгІва
АзыгІалыркъбауа акытчкІвын,
Асипсаква йгІарпыралуагън
Тшгвытшпыла йпыртшуа,
Архъа шкІвокІваду
Гвыргъарата йдрыкбайчІвауа.

АгІвтшыгІвчва гІадзатІ.
АкытцІыхъва йгІадгылтІ.
АгІвтшыгІвчва гІадзатІ.
АугІа йрызпшуазгън,
Идийын,
Ауат йырпшитІ.
АгІвтшыгІвчва зыла йгІатшыжвѣтІ.
«Швыхъвлапынхъа бзита,
Сара сѣриква!» —
ЙхІватІ азаджв
ХІыбызшвала дгІачважван —
Гвыргъарагън кІязызрагън
АлудыргІауата йбжъы...
«А этдзагъы мшхаз,
Муса йакІвпІштІ ари! —
ЙхІватІ алыгажв хъамшкІвокІва.—
Дахъвма Муса йакІвпІштІ!..»
ЗджъакІы гІачІвутІ араъа,
ЗджъакІы гІагвыргъатІ,
Зыла йгІалатІутІутІ,

Зыла йІалагІвгІытІ, —
АкыткІвынгы
АгІвтшыгІвчва йІайызгы
ДахъмаргІа йабатшкІарагатІ.

ШыхІв гырымхІватІ,
Сахвранджьапкъ гырымхІватІ,
Тура гырымхІватІ —
КІадыгвбзнкІ ахІа йнамдзуз
АкыткІвын
ЗакІзакІ бжыхъа гІаргы
Атды гІадырпхатІ.
Ужвы апеш йчІванІ —
ДахъмаргІа
РахІа пешдута йрымаз.
ЙчІванІ агІвтшыгІвчва,
ЙчІванІ апщыгІвлыгажвчва,
ЙчІванІ гІвтажвчва.
АхІакв апахъ апынгы,
АшвамгыцІара апынгы,
Ашвла йау
Ачвартагъвмахъа азквлагы
Ахвыцхвыцкв гылапІ...
ЙыздырхитІ —
Ужвжвы йырхІвауазшва йзгІахитІ
Атажквва, апхІвысква —
ЩардагІвыкІ —
ЙырхІвуз:
«ЙкъахІчІвахыз йауапІ»,

«Йкъахичівахыз аківі!»,
«Йкъахичівахын ари», — хіва
Ашылатамщакъква,
Ахъвыдзквпиква,
Арыгъгъ уахъхъазагаква
Шгларгуаз.
АкытчкІвын ацацхърагІун,
ИгъабакІамрахІузтІ акытчкІвын.

ИчатІ-йыжвтІ.
Апещгын бзита йпхатІ.
Ашв ргІыпхъадза — абах
Хіамамта йджвылблыгынтІ.
МзакІгын адыркІытІ
ФатагъантІакІв гІарауын.
Амза атрубегын
АцхІашвчІыхв апш йкІкІун.
Адудуква хабар рхІвун щардата,
Ахвыцхвыцквэгын ауат хІрыздыргІвуан.
«Ей хІбыргадир,— йхІвун
ЗхъамшкІвокІва зшвызхыз алыгажв,—
Зны швгІайхында!
ХІалпІлатІ зымгІва,
ХІалпІлатІ...»
«Уымшван, Маджыд,— йхІвун
Дахъвма Мусагын
Къахвта, —
ХІыгъгыгІайхпІ, хІыгъгынацынхахпІ
Апхъа апшта!

Саргы йгIасгвалашвитI
Ари хI-Қъазмагъвгъвара,
Арат хIырхъаква,
Абарат швара!..»
Ркапильухаква йырхъырхыз
АйачIвакъапщквaгъи рылачIвата
Алыгажквa рыцтахъ
Абчвахъчхвыцквa йрыквчIван.
Йыцыз дхъышын.
Гара йхъа
БинтшкIвокIвала йшIахIван,
Щардала уапщдзарыквингъи —
Асы гIаквпIлазшва йубун.

МачIмачIымца
ПхIвыс щардагIвгъи нашылхтI.
Апещ дырчвытI.
«АчIвийа, КIына,
Рашвара хIгъымцушма?
Щыбжъан надзатIщтI!
ИстонкIагъи хIгIархъшватIщтI!..» —
Араса
АпхIвысква рахъкIъала
ДгIачважвун Муса,
АпхIвысквагъи—тидыркъахвра ртахъын,
Ауаса
РцIахъпыкквa кIъазызуан,
Рыладзквa гъырзымкIуазтI.
«Ари сара дсыгIвзабзинI, —

ИхIватI Муса. —
Арин сари эскIадронкI хIацрылапI.
ДукIрайынпI.
ХъацIараду йылапI.
Йыхъыз ВаскIапI.
Вася схIвитI сара!
ЙызнымкIвагъи сгIашIнгатI апсра...» —
Муса йлактагъи
НашхыйарадзакI гIаныпщтI.
УадыргIвана
ЙыгIвза дипшытI аун,
ЙыгIвза дипшын —
ЙгIакъаххатI йлакта.
«УгIай, Вася,
Бзи йыгIбауа
ХIара хIуарад хIырхIва!» —
ИхIватI Муса йнапIы
ЙыгIвза йжвгIвахъа йгIаквнцIауа.
Ауат ахъвахъвлапшын —
ЙгIаджвыквырцIатI къахвта.
«Ех, хIа хIа-Галя,
Галя-пхIвыспахъапщгъи,
ДыгIаржьади Галя,
Дрыцыргад йанцахуаз!..»
Ауарад айшыста, къахвта йрхIван,
ЙгIаджвыквырцIатI датша уарад
ауыракI.
Аджв йнапIы
Аджв йжвгIвахъа йыквылтI,

Саргы йгIасгвалашвиI
Ари хI-Къазмагъвгъвара,
Арат хIырхъаква,
Абарат швара!..»
Ркапильухаква йырхъырхыз
АйачIвакъапщквагы рылачIвата
Алыгажккв рыщтахъ
Абчвахъчхвыцквa йрыквчIван.
Иыцыз дхъышын.
Иара йхъа
БинтшкIвокIвала йшIахIван,
Щардала уапшдзарыквынгы —
Асы гIаквпIлазшва йубун.

МачIмачIымца
ПхIвыс щардагIвгы нашылхтI.
Апещ дырчвытI.
«АчIвийа, КIына,
Рашвара хIгъымцушма?
Щыбжъан надзатIштI!
ИстонкIагы хIгIархышватIштI!..» —
Араса
АпхIвысква рахъкIвала
ДгIачважвун Муса,
АпхIвысквагы—тшдыркъахвра ртахъын,
Ауаса
РцIахъпыкккв кIъазыуан,
Рыладзквa гырзымкIуазтI.
«Ари сара дсыгIвзабзипI, —

ИхІватІ Муса. —
 Ари сари эскІадронкі хІацрылапІ.
 ДукІрайынпІ.
 ХъацІараду йылапІ.
 Иыхъыз ВаскІапІ.
 Вася схІвнтІ сара!
 ИызнымкІвагы сІашІнгатІ апера...» —
 Муса йлактагы
 НашхыйарадзакІ гІаныпщтІ.
 УадыргІвана
 ИыгІвза дипшытІ аун,
 ИыгІвза дипшын —
 ИгІакъахвхатІ йлакта.
 «УгІай, Вася,
 Бзи йыгІбауа
 ХІара хІуарад хІырхІва!» —
 ИхІватІ Муса йнапІы
 ИыгІвза йжвгІвахъа йгІаквицІауа.
 Ауат ахъвахъвлапшын —
 ИгІаджвыквырцІатІ къахвта.
 «Ех, хІа хІ-Галя,
 Галя-пхІвыспахъапщгы,
 ДыгІаржъади Галя,
 Дрыцыргад йанцахуаз!..»
 Ауарад айшыста, къахвта йрхІван,
 ИгІаджвыквырцІатІ датша уарад
 ауыракІ.
 Аджв йнапІы
 Аджв йжвгІвахъа йыквылтІ,

ПрымдырдзакІва тшакІвдыршан
Ауат
Рмедальква адыхылуа
Ауараднашхыйа рхІвун.
АпхІвысква

РыкласцІыхъваква ршІаква йрпыракІта
АгІвтшыгІвчва йрыздыргІвуан...
АгІвтшыгІвчва руарад
Зышла йашІастІ,
ПхІвыс чІвыуабыжъквакІгын
Зышла адауышвара
ЙгІалгІлатІ.
Муса йыгІвзагын
Йхъа гІаштІихын
Къахвта йхІватІ:
«АчІвыйа, хІахщчва,
ШвызчІвыуа!
Ужвы швымчІвыухын!
ХІагъа йцІыхъва хІтагылтІ ужвы!
ШвымчІвыухын
Ужвы ауи —
Амараташвартадзагын дхІырцуштІ!...» —
Абари йапшта
ЗакІы йхІватІ ауи.
Ауи йчважваща
Ауи аъара йпшдзанта —
УахъчІва йъагІадзазгын
Ауи ахъацІа

ХІыбызшвала дѣважвазшва йзбитІ!...

ХІара йгыІымбатІ

Ауат шымта йантыцІхуаз.

Амараташвартала йхъысуаз

Ауат ртшыщтаква

ГІбагІвацатІ хІара

АсшкІвокІва ахъахъ...

МышкІы

Акыт шѣабгъыкІ гІайтІ —

Асы аъара йшкІвокІвата,

ХІарыфквайчІва аларчІвата.

Асальамшѣаква нкъвызгуз апхІвысгы

Ауи зышла дгІанаблызшва

йлнапІыцІшвтІ.

АкытчкІвынгы

Ауи гърызгІащІымххтІ:

ЙъащІаз йахъадзгылан

Рхъаква наркъвыта.

«ХІ-Мусагы хІйылгатІ»,—йхІватІ

Алыгажв хъамшкІвокІва.

Ауат агІважвахъшвашвакІ

ХІхъвырбышква гІадыргылтІ зышла,

Асы ацкІыс йхъчІвачІвата,

АцхІашвы ацкІыс йхъчІвачІвата

ХІчажъ йгІадсылтІ.

Ужвы йъагІадзагы

Ауат агІважвакІ згІнтІ,

ЙызгІапхъадзагы —

ХътадзыдзаракІ гІасчыцІалыйтІ!...

ЦысквашакваІ рахІа йыртамыз
СынбжъагІвчви сари
ЙгъхъахІымцІуэІ —
Ужвы араѣа мшкІы хІызпшуаз,
Зкапильуха
ИачІвакъапщпшдзакІ алаз
Акомандир Дахъвма Муса
Дырщыта, —
МцыпІ ауи!..

Ужвыгъи йгъхъасцІум сара:
Ауат агІвыджъ
Ражва згІитІ,
Рбжъы згІитІ,
Руарад згІитІ,
Рлакта къахвква збитІ,
Ахъчы ахъахъ йыквчІву
РыйачІвакъапщква гІакІкІитІ,
Асквш хъараква
ИгІарылкІкІитІта нурпшдзата —
Уара угвы апны йкІкІитІ,
Сара сгвы апны йкІкІитІ,
ХІара хІгвы апны йкІкІитІ
Бзазара нурдута...
Сы гІасыпхъадзагъи —
АсшкІвокІва ахъахъ апны
Ауат агІвтишыгІвчва
РтишщташкІвокІваква
ГІанылътІ.

АХЪАКВА

Ахъвыщра шкІвокІваквa

Амара анурква	4
Алашара ахъыла	8
Гапын симфония	12
АхІврапшдза хъакъапщква ахъахъыла уаннарпшуа	20
Бна симфония	23
Абыгъква ралалхІвачвгІара	30
Ауарад абжы	35
АлбыргІан бна апы	43
Уыпшдза дуыцта	46
Асквшква рымгІвайсра	48
Ауахъ адауышвара	53
Сабихъа сураткІ	57
Ащымтахъа ашкІвокІвара	63
Ащтаква	65
АцІис шкІвокІваквa	67
ПхыынцІыгІва зшІу ажва	70
Ауасахча йыйачІваквa	78
Бара бпшвырхъыччара	85
Бара санбызхъвыцуа	89
Коста Хетагуров йыйнара	93
Атеатр азгыла ажва	102

ИгІачважвитІ закІы	106
МтацІминда аппы	108
«Дызда уыззыпшІауа?..»	114

Апоэмаква

АгІвычІвгІвыс йыхвага	118
Ан лгвы	133
Ностальгия	144
Атшышта шкІвокІваква	178

ИБ 1544

Чикатуев Микаэль Хаджиевич

ПЕРЕЗВОН ЛИСТЬЕВ

На абазинском языке

Редактор М. С.-Г. Такушинова
Художник А. Н. Капнинов
Художественный редактор Л. А. Асланова
Технический редактор М. Г. Климовская
Корректор Ф. Р. Шовгенова

Сдано в набор 26.03.85 г.
Подписано в печать 02.12.85.
БУ 75663. Формат 60х90¹/₃₂.
Бумага типографская № 2
Печать высокая. Усл. печ. л. 6.
Усл. кр. отт. 6. Уч.-изд. л. 7.
Тираж 500 экз. Заказ № 1985. Цена 85 коп.

Карачаево-Черкесское отделение Ставропольского
книжного издательства, 357100, Черкесск, пл. Кирова, 23,
Дом печати.

Карачаево-Черкесская укрупненная типография.
357100, Черкесск, ул. Первомайская, 47.

85 ml.